

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VOLNÝ POHYB ZBOŽÍ V RÁMCI JEDNOTNÉHO
VNITŘNÍHO TRHU EU**

Autor práce: Radka Hašková

Studijní obor: Bezpečnostně právní studia ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Danuše Peterková

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Danuši Peterkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Abstrakt

HAŠKOVÁ, R. *Volný pohyb zboží v rámci jednotného vnitřního trhu EU: bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 57 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Danuše Peterková

Klíčová slova: Evropská unie, volný pohyb zboží, vnitřní trh, judikatura, ekonomická integrace, opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením

Práce zaznamenává vývoj vnitřního trhu od II. světové války do roku 1993, kdy oficiálně začal vnitřní trh fungovat. Popisuje stádia evropské integrace a zasazuje vnitřní trh do jeho jednotlivých etap. Při detailním pohledu na volný pohyb zboží práce popisuje jeho předpoklady, které doplňuje judikaturou Evropského soudního dvora. Završena je výčtem opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením, které Smlouva o založení evropského hospodářského společenství a judikatura Evropského soudního dvora umožňuje. Tento vypracovaný souhrn opatření je součástí vymezených cílů, které byly pro práci stanoveny, a naplňuje tak vybrané téma celé práce.

Abstract

HAŠKOVÁ, R. *Free Movement of Goods within European Single market : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 57 p. Supervisor : Mgr. Danuše Peterková

Key words: European Union, free movement of goods, internal market, case-law, economic integration, measure having equivalent effect, measure having equivalent effect quantitative restrictions

This bachelor thesis notes the development of internal market since World War the Second to 1993 when the internal market has officially started working. It describes the stages of economic integration and divides internal market into individual stages. After closer examination of free movements of goods the bachelor thesis describes its presumptions, which are completed by case-law of European Court of Justice. This bachelor thesis is finished by recitation of measure having equivalent effect quantitative restrictions which are allowed with Treaty establishing the European Economic Community and case-law of European Court of Justice. This thesis summary of measures is part of the defined goals which have been established for this thesis and fills the theme of the whole work.

Obsah

ÚVOD.....	8
1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	9
2 VNITŘNÍ TRH.....	11
2.1 Principy fungování vnitřního trhu.....	11
2.1.1 Zákaz diskriminace.....	11
2.1.2 Harmonizace technických požadavků na výrobky.....	12
2.1.3 Volný přístup na trh.....	12
2.1.4 Přeshraniční prvek.....	12
3 HISTORICKÝ VÝVOJ VNITŘNÍHO TRHU.....	13
3.1 Události po 2. světové válce.....	13
3.2 Pařížská smlouva.....	14
3.3 Římské smlouvy.....	15
3.4 Slučovací smlouva.....	16
3.5 Krize společenství.....	17
3.6 Bílá kniha vnitřního trhu.....	17
3.7 Jednotný evropský akt.....	19
3.8 Smlouva o Evropské unii.....	20
3.9 Zhodnocení historického vývoje vnitřního trhu.....	21
4 STÁDIA EKONOMICKÉ INTEGRACE.....	22
4.1 Zóna volného obchodu.....	22
4.2 Celní unie.....	23
4.3 Společný trh.....	24
4.4 Vnitřní trh.....	24
4.5 Hospodářská a měnová unie.....	25
4.6 Politická unie.....	26
5 VOLNÝ POHYB ZBOŽÍ.....	27
5.1 Vymezení pojmu zboží.....	27
5.2 Předpoklady volného pohybu zboží.....	28
5.2.1 Zákaz ukládání cel.....	28
5.2.2 Zákaz ukládání opatření s rovnocenným účinkem clům.....	29
5.2.3 Zákaz daňové diskriminace.....	30

5.2.4	Zákaz ukládání kvantitativních omezení.....	31
5.2.5	Zákaz ukládání opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením	32
5.2.6	Přeměna státních monopolů obchodní povahy	40
5.2.7	Regulace státních podpor	40
6	DOVOLENÁ OMEZENÍ ZE ZÁKAZU ORUKO	42
6.1	Výjimky článku 30 Smlouvy o založení Evropského společenství	42
6.1.1	Veřejná mravnost	42
6.1.2	Veřejný pořádek.....	43
6.1.3	Veřejná bezpečnost	44
6.1.4	Ochrana zdraví a života lidí a zvířat a ochrana rostlin.....	45
6.1.5	Ochrana národního kulturního pokladu	45
6.1.6	Ochrana průmyslového a obchodního vlastnictví.....	46
6.2	Omezení volného pohybu zboží kvůli kategorickým požadavkům podle judikatury Cassis de Dijon - tzv. pravidlo rozumu.....	46
6.2.1	Shrnutí rozdílů „kategorických požadavků“ a článku 30 SES	48
6.3	Omezení volného pohybu zboží podle článku 100, 119, 95/4 a 307 SES	49
6.4	Omezení volného pohybu zbraní, střeliva a válečného materiálu.....	49
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
	SEZNAM ZKRATEK	57

Úvod

Volný pohyb zboží patří mezi nejdůležitější principy budování Evropských společenství, a posléze Evropské unie. Myšlenka ovlivňování trhu se zbožím provází Evropská společenství již od samého vzniku. V 50. letech 20. století se setkáváme s významnou bezpečnostní hrozbou pro Evropu, která vyvrcholila prvním dobrovolným vzdáním se určité suverenity v oblasti obchodování s uhlím a ocelí. Dalším důležitým krokem pro svobodu pohybu zboží bylo přijetí Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství, kde trh, v rámci kterého má být právě tato svoboda uplatňována, dostal svou zákonnou definici. Po cca 35 letech se Evropa zasadila o konečnou podobu současného vnitřního trhu, kterého mělo být dosaženo. A to přijetím Jednotného evropského aktu 1987, kde byl vnitřní trh poprvé definován.

Již za období budování společného trhu se ukázaly snahy členských států stále bránit svůj národní trh, i přes zákaz veškerých peněžních i administrativních nástrojů. Peněžní nástroje se podařilo v Evropě odstranit zrušením hranic a přijetím jednotného celního sazebníku v roce 1968. Kvantitativní omezení přestala v intrakomunitárním obchodu existovat spolu s peněžními nástroji. Nadále však bylo velkým problémem užívání opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením, neboť neexistovala zákonná definice pro tento pojem. Proto Evropský soudní dvůr postupně vydal tři stěžejní rozhodnutí, ve kterých se pokoušel o co nejpřesnější definici ORUKO.

Smyslem této práce je podrobná analýza těchto rozhodnutí, ve kterých je možno spatřovat posun ve smýšlení Evropského soudního dvora ve vztahu k vnitřnímu trhu a jeho následnému vývoji.

1 Cíle a metodika bakalářské práce

Cílem této práce, který byl stanoven již v projektu bakalářské práce, je co nejlépe vymežit pojem „opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením“ vzhledem k vývoji judikatury Evropského soudního dvora.

Tato práce bude vycházet z několika klíčových publikací. Mezi nejvýznamnější pro tvorbu bakalářské práce patří „Základy práva Evropské unie pro ekonomy“ od prof. JUDr. Vladimíra Týče, CSc. a „Učebnice Evropské integrace“ od Petra Königa a kol. Dalšími podstatnými zdroji, ze kterých bylo čerpáno, jsou internetové stránky. Těmi nejdůležitějšími jsou Euroskop.cz, Europa.eu a stránky Komise. V neposlední řadě portál EUR-Lex.eu, kde je zveřejněna veškerá judikatura použitá v obsahu práce.

Pro dosažení stanoveného cíle bylo zapotřebí důkladného prostudování příslušné judikatury Evropského soudního dvora, na níž je tato práce založena. Konkrétně se jednalo o případ *Procureur du Roi v. Dassonville* (8/74), *Rewe v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* (120/78) a *Keck a Mithouard* (267 a 268/91). Tyto judikáty jsou stěžejní pro definici ORUKO (opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením), a je jim proto věnována největší pozornost.

První kapitola popisuje vnitřní trh a principy jeho fungování. V druhé kapitole je shrnut historický vývoj celého vnitřního trhu, s přihlédnutím k vývoji legislativy volného pohybu zboží. Začátek této kapitoly se datuje od druhé světové války a končí rokem 1993 přijetím Maastrichtské smlouvy. Pozdější smlouvy, jako je například Amsterodamská smlouva nebo Lisabonská smlouva, již nemají tak závažný vliv na volný pohyb zboží, proto se jimi tato práce nezabývá. Třetí kapitola shrnuje všechny stupně ekonomické integrace, jak se postupem času vyvíjely. Následující kapitola se dostává k volnému pohybu zboží konkrétně. Začíná charakteristikou zboží jako takového a následně podrobně popisuje principy volného pohybu zboží. Tudiž cla, opatření s rovnocenným účinkem cclům, kvantitativní opatření, opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením, daňovou diskriminaci, přeměnu státních monopolů obchodní povahy a regulaci státních podpor. Poslední kapitola rozděluje povolená omezení do čtyř podkapitol, a v každé z nich podrobně popisuje jednotlivá opatření s příklady příslušné judikatury.

Vnitřní trh a celá Evropská unie prošla za poslední roky mnoha změnami. Mimo jiné se jednalo i o několikrát revize zakládajících smluv. Posledním z nich byla revize Lisabonské smlouvy, která změnila název Smlouvy o založení Evropské unie na

Smlouvu o fungování Evropské unie. Součástí této změny bylo přečíslování jejího obsahu. Vzhledem k tomu, že práce směřuje více k historii, používá pro lepší přehlednost jednotné starší číslování, které bylo již ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství.

2 Vnitřní trh

Vnitřní trh Evropské unie patří mezi největší projekty Evropského společenství (dále také Společenství či ES), které byly stanoveny již v Římských smlouvách zřizujících Evropské hospodářské společenství (dále také EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (dále také Euratom). V těchto smlouvách je popisován tzv. společný trh, jako předchůdce dnešního jednotného trhu. Právní zakotvení jednotného vnitřního trhu do primárního práva vnesl až Jednotný evropský akt (dále také JEA), platný od 1. července 1987, který definuje vnitřní trh jako „*oblast bez vnitřních hranic, v níž je zajištěn volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu*“.¹ V současné době je jednotný trh největším světovým trhem, zahrnujícím cca ½ mld. spotřebitelů. Jeho cílem je vytvoření prostředí vedoucího ke konkurenceschopnosti podniků.

2.1 Principy fungování vnitřního trhu

Mezi principy, na základě kterých vnitřní trh funguje, řadíme:²

- zákaz diskriminace
- harmonizaci technických požadavků na výrobky
- volný přístup na trh
- přeshraniční prvek

2.1.1 Zákaz diskriminace

Článek 12 Smlouvy o založení Evropského společenství (dále také SES) stanovil, že „*v rámci použití této smlouvy, aniž jsou dotčena její zvláštní ustanovení, je zakázána jakákoli diskriminace na základě státní příslušnosti*“.³ Tuto diskriminaci můžeme ještě rozdělit na diskriminaci přímou a diskriminaci nepřímou. O přímé diskriminaci hovoříme tehdy, pokud právní předpis stanoví jiné podmínky pro tuzemské pracovníky, zboží nebo služby, a jiné pro zahraniční. Naopak nepřímá diskriminace nastává tehdy, pokud je stanovena jiná podmínka než omezení státní příslušnosti, ale v konečném důsledku existují jiná pravidla pro domácí příslušníky (zboží, služby), a jiná pro zahraniční. V některých případech může nastat i tzv. obrácená diskriminace,

¹ ONDŘEJ, J., PLCHOVÁ, B., ABRAHÁM, J., PULGRET, M. *Ekonomické a právní aspekty podnikání v Evropské unii*. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 15.

² KUBEČKOVÁ, M., DRASTÍKOVÁ, J. *Bariéry podnikání na vnitřním trhu EU*. Ostrava : Vysoká škola báňská, 2008. s. 7.

³ ÚZ : *evropské právo základní dokumenty*. Sagit, a.s. v Ostravě 2009. s. 7.

kdy je diskriminován domácí občan, zboží nebo služba oproti zahraničnímu. Tuto situaci však evropské právo nepostihuje.

2.1.2 Harmonizace technických požadavků na výrobky

Harmonizace práva je pro trh velmi důležitá, neboť v minulosti docházelo na vnitrostátních trzích k situacím, které značně komplikovaly dovoz výrobků nebo služeb jiných členských států EU na tyto trhy. Tím tedy docházelo k rozporu mezi principy vnitřního trhu a zákonnými předpisy konkrétních států.

V současné době harmonizace probíhá na dvou úrovních. Základní požadavky výrobku, zboží nebo služby stanovují orgány technické normalizace. Těmito orgány jsou Evropský výbor pro standardizaci (CEN), Evropský výbor pro elektrotechnickou standardizaci (CENELEC) a Evropský ústav pro telekomunikační normy (ETSI). Vydané technické specifikace těmito organizacemi nejsou právně závazné. Proto když výrobce nevyrábí v souladu s těmito pravidly, musí prokázat, že splňuje základní požadavky, které jsou ve veřejném zájmu. Nejčastěji se jedná o ochranu zdraví a bezpečnosti. Poté, co splňuje tyto požadavky, je výrobek označen značkou CE.

Pro snazší představu lze uvést příklad, kdy v důsledku pravidel technické harmonizace se Česká republika při vstupu do EU loučila s oblíbeným tuzemským rumem, resp. s jeho názvem, neboť nesplňoval parametry nápoje „rum“, a nyní je označován pouze „tuzemák“.⁴

2.1.3 Volný přístup na trh

Přístup na trh v tomto případě znamená, že by na vnitřní trh měl být umožněn přístup všem výrobcům a dovozcům, kteří by mohli být pro trh prospěšní, s ohledem na dodržení zásady nediskriminace.

2.1.4 Přeshraniční prvek

Pravidla pro fungování vnitřního trhu se uplatní jen tehdy, pokud dojde k překročení státní hranice, myšleno v rámci Společenství.

⁴ KUBEČKOVÁ, M., DRASTÍKOVÁ, J. *Bariéry podnikání na vnitřním trhu EU*. Ostrava : Vysoká škola báňská, 2008. s. 9.

3 Historický vývoj vnitřního trhu

3.1 Události po 2. světové válce

Po skončení 2. světové války byla Evropa silně poničena boji, které zde probíhaly. Vzájemné vztahy evropských velmocí, zejména Německa a Francie, nebyly vůbec dobré a hrozil vznik dalších konfliktů. Tyto dvě země mezi sebou odedávna vedly řadu válek. Proto bylo nutné zapracovat na obnově jejich politických vztahů, vypořádání poválečné reparační a zejména na oživení evropské ekonomiky.⁵

Právě ukončená válka, která byla největším ozbrojeným konfliktem ve světových dějinách, byla velkým mezníkem v dějinách evropských. Ničivé boje mezi státy Evropy odstartovaly myšlenky na novodobou evropskou integraci. Významným vzorem pro tvorbu „sjednocené Evropy“ byly Spojené státy americké, které se jako federální stát vyvinul v pevný celek s obrovským ekonomickým a politickým potenciálem. Jakožto stát s nejvyšší průmyslovou produkcí světa (téměř 60%) USA potřebovaly zajistit odbyt své produkce, a na druhé straně Evropa potřebovala vytvořit pevný politický a hospodářský jednotný celek, a zajistit bezpečnost v Evropě.⁶ Proto byl v letech 1948 - 1954 realizován Marshallův plán, který splnil dvojčinnou funkci politické a ekonomické stabilizace západní Evropy a posílení koupěschopné poptávky po americkém zboží. Jeho nástrojem se stala Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci, jejímž prostřednictvím se USA snažily přimět západoevropské státy k užší ekonomické spolupráci.⁷

Tato těžká poválečná situace, s válkou zpustošeným národním hospodářstvím jednotlivých evropských států, vedla politiky k silnému protekcionismu jejich národních trhů. Dospělo to až do stavu, kde cla pro dovoz dosahovaly téměř 70% a vzájemný obchod byl značně obtížný. Proto se v Evropě začalo hovořit o zmíněné myšlence integrace a začaly se realizovat první projekty (Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci, Evropské společenství uhlí a oceli, atd.).

⁵ KÖNIG, P., LACINA, L., PŘENOSIL, J. *Učebnice evropské integrace*. Brno : Barrister & Principal, spol. s r. o., 2006. s. 25 - 26.

⁶ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s. 15-16.

⁷ *Euroskop* [online]. 2005, poslední revize 2008 [cit. 25. prosince 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/8884/sekce/1945-1949/>>.

3.2 Pařížská smlouva

Dne 9. května 1950 představil francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman ve spolupráci s Jeanem Monnetem, francouzským ekonomickým poradcem, deklaraci podporující zavedení společné výroby uhlí a oceli, tedy dvou nejdůležitějších komodit k výrobě zbraní. Podřízení společnému úřadu mělo mít za následek vzájemnou kontrolu členských států nad trhem s uhlím a ocelí, a tím snadno odhalit případné tajné zbrojení.⁸ Tato deklarace vedla k vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli (dále také ESUO) a je považována za okamžik zrodu Evropského společenství.⁹

Na základě Schumanova plánu došlo mezi šesti zakládajícími státy (Francie, Německo, Itálie, Nizozemsko, Belgie, Lucembursko) 18. dubna 1951 v Paříži k podpisu smlouvy ustavující Evropské společenství uhlí a oceli. Vstoupila v platnost 23. července 1952 a byla uzavřena na dobu 50 let. Od tohoto dne se poprvé v historii členské vlády vzdaly části své suverenity v oblasti těžby uhlí a výroby oceli a přenesly ji na nadnárodní orgán.

Smlouvou o založení Evropského společenství uhlí a oceli byly zřízeny rozhodující a řídicí orgány:

- Vysoký úřad (později Komise) - nadnárodní orgán, nezávislý na národních vládách, jednající v zájmu Společenství
- Shromáždění (později Evropský parlament) - nadnárodní orgán, kde zasedali zástupci národních parlamentů
- Rada ministrů - mezivládní orgán, který reprezentuje zájmy členských států, tvořený zástupci ministrů vlád členských zemí
- Soudní dvůr - nadnárodní orgán se zástupci všech členských států, zajišťuje dodržování práva a jeho výklad¹⁰

⁸ DUŠEK, J. *Historie a organizace evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2007. s. 29-30.

⁹ Europa [online]. 1995, poslední revize 2010 [cit. 4. září 2010]. Dostupné na WWW: <http://europa.eu/abc/history/foundingfathers/monnet/index_cs.htm>.

¹⁰ KÖNIG, P., LACINA, L., PŘENOSIL, J. *Učebnice evropské integrace*. Brno : Barrister & Principal, spol. s r. o., 2006. s. 32-33.

Ve vztahu k vnitřnímu trhu zde byly upraveny opatření diskriminační povahy. Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli v článku 4 praví, že: „Se společným trhem uhlí a oceli se uznávají za neslučitelné, a v důsledku toho podle této smlouvy uvnitř Společenství za zrušené a zakázané“:

- „dovozní nebo vývozní cla a dávky s rovnocenným účinkem, jakož i kvantitativní omezení pohybu výrobků“
- „opatření nebo praktiky, které vedou k diskriminaci mezi výrobci, mezi kupujícími nebo mezi uživateli“
- „subvence nebo podpory poskytované státy nebo zvláštní poplatky ukládané státy v jakékoli formě“
- „omezující praktiky směřující k rozdělování nebo využívání trhů“

Tato zakázaná omezení společného trhu znamenají, že poprvé v jeho historii jsou upraveny podmínky dovozu a vývozu, které lze považovat za první stavební kámen budování jednotného vnitřního trhu.

3.3 Římské smlouvy

Po prvních letech úspěšného fungování ESUO se členské státy rozhodly rozšířit vzájemné propojení také v oblasti jaderné energie a hospodářské spolupráce. Cílem Římských smluv bylo v nejvyšším možném rozsahu sloučit hospodářství členských států. Státy Beneluxu (Belgie, Nizozemsko, Lucembursko) předložily ostatním státům ESUO memorandum s návrhy na další vývoj integrace a navrhly svolat konferenci, která se posléze uskutečnila v italské Messině 1. a 2. června 1955. Zde byly návrhy přijaty a bylo rozhodnuto o vytvoření organizace pro společný trh a organizace pro atomovou energii. O dva roky později 27. března 1957 byly v Římě podepsány zakládající smlouvy Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii. Tyto smlouvy vstoupily v platnost 1. ledna 1958 po ratifikaci ve všech členských státech.¹¹

Cílem Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS) bylo vytvořit společný trh a postupným odstraňováním rozdílů mezi hospodářskými politikami členských států podporovat harmonický rozvoj hospodářských činností ve Společenství, nepřetržitý a vyvážený růst, vyšší stabilitu, rychlejší zvyšování životní úrovně a užší

¹¹ DUŠEK, J. *Historie a organizace evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2007. s. 32-34.

kontakty mezi členskými státy.¹² Těmito výše popsanými činnostmi se rozumí činnosti zahrnující odstranění cel a množstevních omezení dovozu a vývozu zboží mezi členskými státy, jakož i všech ostatních opatření s rovnocenným účinkem. Vytvoření společného celního sazebníku a společné obchodní politiky vůči třetím zemím, odstranění překážek volného pohybu osob, služeb a kapitálu mezi členskými státy a některé další činnosti blíže specifikované Smlouvou patří také mezi tyto činnosti.

Cílem Evropského společenství pro atomovou energii (dále jen EURATOM) bylo přispět vytvořením podmínek nezbytných pro rychlé vybudování a růst jaderného průmyslu ke zvýšení životní úrovně v členských státech a k rozvoji vztahů s ostatními zeměmi. Podle Smlouvy o založení EURATOMU mají členské státy povinnost mezi sebou zrušit veškerá dovozní i vývozní cla nebo poplatky s obdobným účinkem, jakož i veškerá kvantitativní omezení jak dovozu, tak i vývozu na určité kategorie výrobků uvedených v seznamech, jež tvoří přílohu této smlouvy.

K podílení se na řízení a rozhodování Společenství byly zřízeny základní instituce:

- Komise - orgán nezávislý na členských státech a hájící zájmy Společenství
- Shromáždění (později Evropský parlament) - orgán, kde zasedají zástupci národních parlamentů, společný pro ESUO, Euratom i EHS
- Rada ministrů - orgán reprezentující zájmy členských států, tvořený zástupci ministrů vlád členských zemí
- Soudní dvůr - orgán zajišťující dodržování práva Společenství a jeho výklad, společný pro ESUO, Euratom i EHS¹³

3.4 Slučovací smlouva

Slučovací smlouva sama o sobě společný trh nijak neovlivnila. Jakožto nedílná součást primárního práva, která se stala jeho součástí v době, kdy byly budovány základní zásady vnitřního trhu, zjednodušila a zefektivnila organizační strukturu Evropských společenství. Dosud mělo každé ze tří Společenství samostatnou Radu ministrů a samostatný výkonný orgán (Komisi, resp. Vysoký úřad). Smlouva vytvořila

¹² KÖNIG, P., LACINA, L., PŘENOSIL, J. *Učebnice evropské integrace*. Brno : Barrister & Principal, spol. s r. o., 2006. s. 35.

¹³ KÖNIG, P., LACINA, L., PŘENOSIL, J. *Učebnice evropské integrace*. Brno : Barrister & Principal, spol. s r. o., 2006. s. 37-38.

společné orgány, tedy jedinou Komisi a jedinou Radu pro všechna tři Společenství.¹⁴ Další hlavní orgány Společenství (Evropský parlament, Soudní dvůr a Účetní dvůr), působily samostatně již od svého vzniku, tudíž zde o sloučení nehovoříme. Slučovací smlouva byla podepsána 8. dubna 1965 v Bruselu a v platnost vstoupila 1. července 1967.

3.5 Krize společenství

V šedesátých letech čelilo Společenství nastalé krizi z důvodu snahy Francie o posílení své pozice coby evropské velmoci. Oficiálním začátkem této krize se označuje období, kdy Francie odmítá projednávat zemědělské otázky, stahuje ministra zahraničních věcí ze zasedání Rady a odvolává zástupce z důležitých výborů (1. července 1965). Tento stav vedl k zablokování činnosti Společenství, který trval do přijetí tzv. Lucemburského kompromisu v lednu 1966, kde ostatní členské státy přijaly podmínku Francie v systému hlasování. Podle něj nemůže být členský stát v případě velmi důležitých zájmů přehlasován prostou většinou, nýbrž jednání musí pokračovat, dokud se nedosáhne jednomyslné shody.¹⁵

Důsledkem této krize ve Společenství došlo ke zpoždění plánovaného harmonogramu dokončení jednotného evropského trhu (viz kap. 3.9) a zpomalení integrace celkově.

3.6 Bílá kniha vnitřního trhu

Obecně bílé knihy Komise jsou dokumenty, které obsahují návrhy na činnost Společenství v určité oblasti. V některých případech Bílá kniha následuje po vydání Zelené knihy, jejímž cílem je zahájit proces konzultací o daném tématu na evropské úrovni. Příkladem jsou Bílé knihy o růstu, konkurenceschopnosti a zaměstnanosti, o sblížování práva v přidružených státech střední, východní Evropy v oblastech

¹⁴ *Nakladatelství Sagit* [online]. 1996, poslední revize 01. 05. 2004 [cit. 7. září 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_268.htm>.

¹⁵ *Euroskop* [online]. 2005, poslední revize 2008 [cit. 7. září 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/287/417/clanek/k-1/>>.

týkajících se vnitřního trhu a pro nás důležitá Bílá kniha o završení jednotného trhu. Po schválení Radou se z Bílé knihy může stát akční program Unie pro danou oblast.¹⁶

Integrační proces ES výrazně posunula Komise pod vedením Jacqua Delorse v období let 1985 - 1995. Chopila se příležitosti završit dlouhodobé úsilí o reformu Společenství dokončit projekt volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu a deklarovala svůj zájem o dosažení dalšího integračního stupně ve Společenství - hospodářské a měnové unie.¹⁷ Pod vedením Arthura Cockfielda (komisaře pro obchod), vypracovala Komise roku 1985 Bílou knihu s názvem „Dokončení vnitřního trhu“ (White Paper on the completion of the internal market), která silně kritizovala jeho stav. Zkonstatovala, že po více jak patnácti letech, společný trh jen vzdáleně připomíná skutečný vnitřní trh, kterého mělo být dosaženo.

Příkladem bylo vyjmenování některých skutečností:

- na hranicích se kontroluje zboží a osoby, čímž vznikají velké časové ztráty, a navíc jsou s tím spojeny časově náročné administrativní procedury
- rozdíly ve fyto-sanitárních a veterinárních předpisech členských zemí si vynucují kontrolu na hranicích
- zdržení na hranicích vzniká také kvůli rozdílům mezi členskými zeměmi, pokud jde o jejich technické předpisy a standardy u průmyslových výrobků
- veřejné zakázky nejsou otevřeny zájemcům z dalších zemí
- je omezena svoboda poskytovat určité služby přes hranice
- vzájemný obchod je komplikován rozdíly v sazbách daně z přidané hodnoty a nepřímých daní
- domácí provozovatelé služeb v nákladní dopravě jsou preferováni před podnikateli z jiných členských zemí.¹⁸

Obsahem této knihy také byly přesně definované překážky spolu se seznamem téměř tří set navrhovaných legislativních opatření, které byly prvním nutným krokem ke změně.¹⁹ Kniha byla rozdělena podle tří hlavních cílů:

- odstranění fyzických hranic, zrušení kontrol zboží a osob na vnitřních hranicích

¹⁶ *Businessinfo* [online]. 1997, poslední revize 2010 [cit. 26. prosince 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/b/bila-kniha/1000694/5191/>>.

¹⁷ DUŠEK, J. *Historie a organizace evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2007. s. 48.

¹⁸ URBAN, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha : Linde Praha, a. s., 2002. s. 39 - 40.

¹⁹ *Podnikání bez bariér*. Praha : Hospodářská komora České republiky, 2008. s. 2.

- odstranění technických hranic a vnitrostátních překážek vůči výrobkům a službám prostřednictvím harmonizace nebo vzájemného uznávání
- odstranění daňových hranic, překonání překážek, které vznikají z rozdílů v nepřímém zdanění prostřednictvím harmonizace nebo sblížení sazeb DPH a spotřební daně²⁰

Kromě těchto konkrétních opatření stanovila i datum dokončení vnitřního trhu na 1. leden 1993.

3.7 Jednotný evropský akt

Po zveřejnění Bílé knihy, jakožto nezávazného pracovního materiálu, byla na jeho základě vypracována právně závazná smlouva, která je známá pod názvem Jednotný evropský akt. Jedná se o klíčovou smlouvu Společenství, která stanovila, že dokončení vnitřního trhu na základě doporučení Bílé knihy má být završeno do konce roku 1992 a že k tomu bude upravena rozhodovací procedura v Radě. Prozatím byla legislativa týkající se vnitřního trhu schvalována jednomyslně a změna hlasování kvalifikovanou většinou měla proces rozhodování v Radě urychlit. Jednomyslnost zůstala zachována pouze u daňových otázek, volného pohybu osob a práv a zájmů osob v zaměstnaneckém poměru. Dále bylo posíleno postavení Evropského parlamentu, který se se zavedením procedury spolupráce měl stát partnerem Rady ministrů při přijímání legislativy. Byly zde také zakotveny nové oblasti integrace Společenství. Těmito oblastmi byly hospodářská a měnová politika, výzkum a technologický rozvoj, ochrana životního prostředí, hospodářská a sociální soudržnost a evropská spolupráce v oblasti zahraniční politiky. Mimo jiné oficiálně vznikla Evropská rada, v níž zasedají hlavy členských států, které rozhodují o osudu dalšího směřování a spolupráce.²¹

Jednotný evropský akt byl podepsán 17. února 1986 v Lucemburku a 28. února 1986 v Haagu. V platnost vstoupil 1. července 1987.

²⁰ *Evropský parlament* [online]. 2006, poslední revize 2009 [cit. 27. prosince 2010]. Dostupné na WWW: <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/market/principles/article_7187_cs.htm>.

²¹ URBAN, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha : Linde Praha, a. s., 2002. s. 45.

3.8 Smlouva o Evropské unii

Vývoj konce osmdesátých let evropskou integraci výrazně posílil. V prosinci 1990 byly v Římě zahájeny dvě mezivládní konference, jejichž cílem bylo opět podstatně revidovat dosavadní zakládací smlouvy. Hlavním úkolem první konference byl vznik smluvního rámce pro vytvoření hospodářské a měnové unie členských zemí Společenství. Druhá konference se pod vlivem politických změn konce osmdesátých let i nových výzev a rizik konce tisíciletí věnovala vytvoření rámce pro užší politickou spolupráci v oblasti zahraniční politiky, justice a vnitřní bezpečnosti.²²

Jak už z názvu vyplývá, podpisem Smlouvy o Evropské unii (Maastrichtské smlouvy) byl do práva Společenství vnesen nový pojem, a to Evropská unie. Dochází zde ke změně Evropských společenství (EHS, ESUO, Euratom) na Evropské společenství. Toto uskupení zastřešuje to, co již bylo vybudováno, a přidává nové politiky. Všechny tyto části tvoří dohromady tzv. pilířovou soustavu (Maastrichtský chrám), kde v prvním pilíři jsou zakládající smlouvy EHS, ESUO, Euratom, v druhém pilíři zmíněná společná zahraniční a bezpečnostní politika a ve třetím politika vnitřních věcí a justice. Jednotný vnitřní trh ustanovuje Maastrichtská smlouva v článku 18 jako „*prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními Smluv*“. Vnitřní trh, v další etapě doplněný měnovou unií, se stal ekonomickým základem Unie – podstatou jejího prvního pilíře.²³

Smlouva o Evropské unii (dále také SEU) je spolu se Smlouvou o Evropském společenství základním kamenem Maastrichtské smlouvy a stanovila tyto cíle:

- podporovat vyvážený a trvale udržitelný hospodářský a sociální pokrok, zejména vytvořením prostoru bez vnitřních hranic, posilováním hospodářské a sociální soudržnosti a zavedením hospodářské a měnové unie, jež v souladu s ustanoveními této smlouvy v konečném důsledku zahrne i jednotnou měnu
- potvrzovat svou identitu na mezinárodní scéně, zejména prováděním společné zahraniční a bezpečnostní politiky včetně budoucího vymezení společné obranné politiky, která by v určitém okamžiku mohla vést ke společné obraně

²² Finance [online]. 2000, poslední revize 2010 [cit. 28. prosince 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/historie-eu/maastrichtska-smlouva/>>.

²³ Institut pro evropskou politiku EUROPEUM [online]. 2002, poslední revize 2010 [cit. 22. září 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=510>.

- upevňovat ochranu práv a zájmů státních příslušníků svých členských států zavedením občanství Unie
- rozvíjet úzkou spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí
- v plném rozsahu zachovávat *acquis communautaire* a rozvíjet je, přičemž se posoudí postupem podle čl. N odst. 2 do jaké míry je potřebné přehodnotit politiky a formy spolupráce zaváděné touto smlouvou, s cílem zajistit účinnost mechanismů a orgánů Společenství²⁴

SEU byla vytvořena na mezivládní konferenci pořádané v Maastrichtu 9. a 10. prosince 1991, posléze schválena a v platnost vstoupila 1. listopadu 1993. Její obsah byl natolik radikální, že proces ratifikace v členských zemích trval téměř 2 roky. Obsahovala principy a časový harmonogram realizace hospodářské a měnové unie a další reformu rozhodovacích postupů společných institucí.²⁵

3.9 Zhodnocení historického vývoje vnitřního trhu

Dne 1. ledna 1993 dochází díky Maastrichtské smlouvě k oficiálnímu dokončení jednotného vnitřního trhu, kde osoby, zboží, služby a kapitál mají zaručenou svobodu pohybu. Právní cesta k realizaci vnitřního trhu nebyla jednoduchá. Od první zmínky o společném trhu v Římských smlouvách (1957) trvalo 29 let vývoje a legislativních procesů do přijetí Jednotného evropského aktu (1986), který definoval jednotný vnitřní trh a stanovil opatření k jeho dokončení a jeho harmonogram. Dále pak dalších 7 let probíhalo odstraňování překážek a navazovalo konečné začleňování legislativních norem do vnitrostátního práva členských států. Poté co bylo vše splněno, mohlo 1. ledna 1993 dojít k naplnění závazků stanovených EHS a JEA.

Vnitřní trh však zdaleka nebyl dokončen úplně. Až v dalších letech se podařilo přijetím Schengenské úmluvy (1995) odstranit zbývající kontroly osob na hraničních přechodech, a uvolnit tak pohyb osob po území EU.

²⁴ Euroskop [online]. 2005, poslední revize 2008 [cit. 28. prosince 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf>.

²⁵ JANATKA, F., aj. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU*. Praha : ASPI Publishing, s. r. o., 2004. s. 22.

4 Stádia ekonomické integrace

Ekonomická integrace je proces, kdy dochází k postupnému sblížení a propojování ekonomik prostřednictvím odbourávání mezinárodních překážek s cílem vytvořit jednotný ekonomický komplex.

Můžeme se také setkávat s pojmem hospodářská integrace, což je proces, který je spojen s odstraňováním překážek, které ztěžují vzájemné ekonomické, především obchodní styky, v podobě cel, kvót a jiných obchodních překážek.²⁶

Ekonomická teorie rozlišuje několik stupňů ekonomické integrace. Poprvé systematizoval přístupy k vymezení jednotlivých stadií prof. Bela Ballasa v šedesátých letech 20. století ve svém článku *The Theory of Economic Integration*.²⁷

Na počátku budování společného trhu byla celní unie, jako základ ambiciózních plánů tvůrců evropské integrace. Další fází je společný trh, ve své úplné formě, zvaný vnitřní trh, po kterém následuje hospodářská a měnová unie. Posledním stupněm vývoje by měla být politická unie. Pro úplnost nutno uvést, že z hlediska ekonomické teorie celní unii předchází zóna volného obchodu.

4.1 Zóna volného obchodu

Zóna volného obchodu (dále také ZVO) je prvním stupněm ekonomické integrace, kde zúčastněné země odstranily obchodní překážky, cla a kvóty vzájemného obchodu. Vůči třetím zemím však mají členské státy veškeré pravomoci při rozhodování o výši celních sazeb. Aby se zabránilo, že se zboží z třetích zemí bude do zóny volného obchodu dostávat přes zemi s nejnižším clem pro daný stát, je zapotřebí na hranicích členských států nadále zachovat celní kontroly a pomocí certifikátu o zemi původu uvalovat cla na konkrétní dovoz.

Překážky na trhu se tedy odstraňují pouze pro členy ZVO, pro ostatní státy platí obdobné podmínky jako předtím.

Zóna volného obchodu nebyla vytvořena v konečné podobě okamžitě. K odstraňování překážek docházelo postupně, kdy každý stát si ponechával určitou dobu jako přechodné období, po jehož uplynutí už neměly existovat žádné překážky.

²⁶ URBAN, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha : Linde Praha, a. s., 2002. s. 13.

²⁷ KÖNIG, P., LACINA, L., PŘENOSIL, J. *Učebnice evropské integrace*. Brno : Barrister & Principal, spol. s r. o., 2006. s. 87.

Za příklad zóny volného obchodu lze uvést Evropskou zónu volného obchodu (EFTA), která vznikala v šedesátých letech mezi Velkou Británií, Dánskem, Norskem, Portugalskem, Rakouskem, Švédskem, Švýcarskem, Finskem, Islandem a Lichtenštejnem. Dnes jsou členy pouze Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko. Ostatní státy se staly členy EHS.²⁸

Dalším příkladem evropské zóny volného obchodu je Středoevropská zóna volného obchodu (CEFTA). Tu v roce 1993 vytvořila Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko jako pomoc při vzájemném posílení ekonomické spolupráce před tím, než jim bude umožněno začlenění do Evropských společenství.

4.2 Celní unie

Celní unie je vyšší formou ekonomické integrace ve srovnání se zónou volného obchodu. A jak již bylo podotknuto, stála na počátku budování společného trhu. Článek 23 SES praví, že: „*společenství je založeno na celní unii, která pokrývá veškerý obchod zbožím, a která zahrnuje jak zákaz vývozních a dovozních cel a všech poplatků s rovnocenným účinkem mezi členskými státy, tak i přijetí společného celního sazebníku ve vztahu ke třetím zemím*“. Tedy platí, že členské státy mezi sebou odbourávají veškerá cla a kvantitativní omezení, a navíc si stanoví společnou obchodní politiku, v rámci které uplatňují vůči třetím zemím společný celní sazebník. Rozdíl od ZVO spočívá v tom, že veškeré zboží dovezené z třetích zemí, které překročí hranice jakékoli členské země, je na hranicích procleno stejnou sazbou a dále se může volně pohybovat po celém území celní unie.

Nevýhodou celní unie je, že volný pohyb zboží může vést k zániku celých výrobních odvětví těch členských států, která nejsou schopna odolat konkurenci z jiných členských států. Tím dochází mimo jiné k nárůstu nezaměstnanosti, nestabilitě měny apod.²⁹

Stejně jako u ZVO je třeba na realizaci celní unie určité přechodné období, ve kterém členské země začleňují nová pravidla do svého právního řádu a uvádějí je do praxe. V případě EHS, kde celní unie byla prostředkem k dosažení jeho cíle, trvala přechodná opatření 11 let. Nicméně však vznikla o rok dříve než bylo naplánováno.

²⁸ TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P. *Evropské právo*. Praha : C. H. Beck., 1999. s. 16.

²⁹ SVOBODA, P. *Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie*. Praha : C. H. Beck, 2003. s 3.

Přechodné období bylo stanoveno od roku 1958 do roku 1969, ale nakonec se podařilo realizovat vznik celní unie již ke dni 1. července 1968.³⁰

4.3 Společný trh

V celní unii byl dosaženým výsledkem integrace volný pohyb zboží. Pokud chceme hovořit o společném trhu, musíme svobodu pohybu zboží rozšířit o svobodu pohybu osob, služeb a také kapitálu.

U volného pohybu zboží byly prozatím odstraněny kvantitativní a tarifní omezení. V rámci společného trhu je usilováno o odstranění skrytých forem podpory domácích výrobců a dodavatelů. V případě volného pohybu osob se jedná o právo pohybovat se po území kteréhokoli členského státu, usazovat se, pracovat nebo podnikat. Mimo jiné vzniká právo na uznávání občanství, vzdělání a zapojení do sociálních systémů. Další z podmínek fungování volného pohybu zboží, osob a služeb je svobodný pohyb kapitálu a plateb. Bez existence platebního styku nebude fungovat svoboda zboží, poskytování služeb a také rozvoj výroby a podnikání. Pokud je tedy cílem vytvoření společného trhu, je zapotřebí fungování všech čtyř svobod.³¹

4.4 Vnitřní trh

Vnitřní trh spočívá ve zdokonalení společného trhu. Zejména v oblastech odstranění překážek pohybu zboží s účinkem obdobným clům či kvótám, včetně aspektů technické normalizace, sanitárních, veterinárních a jiných norem, zrušení statistických a daňových kontrol na vnitřních hranicích, otevření národních trhů veřejných zakázek, zavedení volného pohybu všech kategorií osob³², liberalizace služeb, zejména finančních, a to cestou uznávání kvalifikací a diplomů a liberalizace pohybu kapitálu. Následkem toho bylo možno odstranit hraniční kontroly mezi členskými státy a společný trh se začal chovat jako trh vnitřní (vnitrostátní).³³

³⁰ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s 126.

³¹ TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P. *Evropské právo*. Praha : C. H. Beck., 1999. s. 371.

³² tj. osob nejen ekonomicky činných

³³ SVOBODA, P. *Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie*. Praha : C. H. Beck, 2003. s 5.

4.5 *Hospodářská a měnová unie*

Dalším článkem integrace se stává hospodářská a měnová unie (dále také HMU), jejímž předpokladem je harmonizace hospodářských a měnových politik členských států Unie s výhledem na zavedení jednotné měny eura. HMU byla tématem jedné ze dvou mezivládních konferencí, které uzavřely svá jednání v Maastrichtu v prosinci 1991. Smlouva stanovila, že HMU bude realizována ve třech etapách.

První etapa: 1. červenec 1990 až 31. prosinec 1993 - zaveden volný pohyb kapitálu mezi členskými státy, užší spolupráce hospodářských politik, a užší spolupráce mezi centrálními bankami

Druhá etapa: 1. leden 1994 až 31. prosinec 1998 - uskutečněna konvergence hospodářských a měnových politik členských států a vytvořen Evropský měnový institut a Evropská centrální banka v roce 1998

Třetí etapa: od 1. ledna 1999 - proběhne nevratné zafixování směnných kursů a zavedení jednotné měny na zahraničních trzích a pro elektronické platby, následované zavedením bankovek a mincí eura 1. ledna 2002.³⁴

Zatímco k hospodářské unii vedla cesta přes stále užší koordinaci národních hospodářských politik až po vytvoření společné hospodářské politiky Unie, měnová unie vyžadovala jednotnou měnovou politiku a jednotnou měnu.³⁵ To vše s sebou neslo nutnost členských států v omezení suverenity v oblasti monetární a měnové politiky, a vytvoření společného rozhodovacího orgánu, tedy Evropské centrální banky.

Členem HMU je každá z 27 zemí EU, přičemž euro jako společnou měnu zavedlo do současné doby 16 členských států.³⁶ Ostatní země jsou označovány jako členské státy, na které se vztahuje dočasná výjimka ze zavedení měny euro. S výjimkou Dánska a Spojeného království jsou všechny země povinny zavést společnou měnu,

³⁴ *Evropská komise* [online]. 2007, poslední revize 12. prosince 2009 [cit. 13. října 2010]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_41_cs.htm>.

³⁵ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s 234.

³⁶ Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Španělsko, Řecko, Slovinsko, Kypr, Malta a Slovensko

přičemž podmínkou je slučitelnost národních právních předpisů se Smlouvou a statutem Evropského systému centrálních bank a dosažení konvergenčních kritérií^{37, 38}.

4.6 Politická unie

Integrační proces vrcholí úrovní, kterou nazýváme politická unie. Ta je posledním článkem integrace, který celý tento proces završuje. Je tvořena dlouhodobým předcházejícím vývojem, který se už nemůže týkat jen ekonomické stránky integrace, jak tomu bylo v začátcích.³⁹

Politická unie může mít různé formy. První forma může být v podobě federace, se společnou vládou, parlamentem, jak můžeme vidět v USA nebo SRN. Další forma může být konfедераční, kde jsou státy sdružené na základě mezinárodní smlouvy a jejich orgány rozhodují pouze v mezích určených touto smlouvou. Evropská unie je v současné době ve stadiu hledání definitivní podoby politické unie. Pomoc jí nově přinesla Lisabonská smlouva (platnost od 1. prosince 2009), jejímž cílem je kromě reformy institucí prohlubování integrace samotné. Lisabonská smlouva má tedy zajistit efektivní fungování Evropské unie do budoucna a rozšiřování politické unie. V jejím dosavadním vývoji nacházíme jak prvky nadnárodní spolupráce, tak prvky mezivládní spolupráce. Jejich spojení činí Evropskou unii naprosto ojedinělým útvarem.⁴⁰

³⁷ konvergenční kritéria: cenová stabilita, fiskální deficit, směnný kurz a úroková míra

³⁸ *Euroskop* [online]. 2005, poslední revize 2008 [cit. 13. října 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/674/sekce/hospodarska-a-menova-unie/>>.

³⁹ ZLÝ, B. *Základy teorie integračních procesů*. Ostrava : Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2004. s. 33.

⁴⁰ URBAN, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha : Linde Praha, a. s., 2002. s. 19.

5 Volný pohyb zboží

5.1 Vymezení pojmu zboží

Při podrobnějším popisu volného pohybu zboží je v první řadě nutné vymezit pojem zboží, aby bylo možné mít jednotnou představu o možnostech a omezení jeho pohybu. Smlouva o založení Evropského společenství tento pojem nedefinuje. V textu SES se navíc vedle pojmu „zboží“ objevuje i pojem „výrobky“. Smlouva však tyto pojmy používá jako synonyma.⁴¹ Jak již bylo, s přihlédnutím k judikatuře Soudního dvora, v minulosti zřejmé, definice zboží nebyla od začátku jednotná a postupem času se vyvíjela. V současnosti se ustálila v této formě: „Zboží jsou výrobky, jež mají hodnotu vyjádřitelnou v penězích a jsou schopny stát se předmětem obchodní transakce“.⁴² Tato definice se poprvé objevila v rozhodnutí Evropského soudního dvora (dále také ESD) v případě Komise v. Itálie (7/68).

Z dalších rozhodnutí ESD pak vyplývá, že z hlediska druhu se za zboží mimo jiné považuje:

- zboží obchodní povahy
- elektřina a jiné druhy energie
- umělecké předměty (včetně např. neplatných mincí se sběratelskou hodnotou, historických a archeologických předmětů)
- výrobky dodávané v rámci poskytované služby (např. plyn, voda)
- recyklovatelné a nerecyklovatelné odpady (předmětem volného pohybu může být i zboží s „negativní hodnotou“, tj. zboží, které na straně podniku může vyvolat náklady)
- nosiče zvuku (disky, kazety), počítačové programy
- zboží určené k osobní spotřebě jednotlivce (např. léky)

Podle článku 32 SES jsou zbožím i zemědělské výrobky jako *produkty rostlinné výroby, chovu zvířectva a rybolovu, jakož i výrobky po prvotním zpracování, které mají*

⁴¹ JANDOVÁ, K., NEDEĽKA, M., TAIŠL, J. *Evropská unie blíže podnikatelům*. Praha : Centrum pro evropskou integraci při Hospodářské komoře ČR, 2005. s. 4.

⁴² KUBEČKOVÁ, M., DRASTÍKOVÁ, J. *Bariéry podnikání na vnitřním trhu EU*. Ostrava : Vysoká škola báňská, 2008. s. 13.

s těmito produkty přímou souvislost. Pro volný pohyb zemědělských výrobků však platí zvláštní režim upravený v článku 33 - 38 SES.⁴³

5.2 Předpoklady volného pohybu zboží

Ačkoliv všichni využívají volný pohyb zboží na vnitřním trhu, národní nařízení členských států mohou znesnadnit podnikům prodej svých výrobků v ostatních státech.⁴⁴ Mezi metody, kterými takto nezákonně omezují svobodu pohybu zboží, patří cla, opatření s rovnocenným účinkem clům, kvantitativní omezení, opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením a daňová omezení, o kterých budeme podrobněji hovořit v následujících podkapitolách.

Později byly upraveny principy fungování volného pohybu zboží zahrnující fungování státních monopolů obchodní povahy tak, aby byla vyloučena jakákoli diskriminace mezi příslušníky členských států, pokud jde o podmínky nákupu nebo odbytu zboží a regulaci státních podpor, které v jakékoli formě mohly zvýhodňovat tuzemské výrobce nebo výrobky určitého zboží, narušovat hospodářskou soutěž, a tím ovlivňovat obchod mezi členskými státy.⁴⁵

5.2.1 Zákaz ukládání cel

Uvalování vývozních a dovozních cel mezi členskými státy nemohlo být zrušeno okamžitě ke dni vstupu SES v platnost. Zrušit veškerá cla a zavést společný celní sazebník v jeden den by bylo nereálné. Proto se členské státy zavázaly, že po dobu přechodného období nebudou zvyšovat stávající cla a zavádět nová. To upravovala původní Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství v článku 12 z roku 1957. „Členské státy nebudou mezi sebou zavádět nová dovozní nebo vývozní cla ani poplatky s rovnocenným účinkem, ani zvyšovat ty, které ve vzájemných obchodních vztazích uplatňují.“ Postup odstraňování celních bariér v obchodě mezi členskými zeměmi byl v článku 14 SES podrobně časově popsán a byl rozdělen do tří etap po čtyřech letech. Dokončení celní unie a zřízení společného trhu mělo být završeno

⁴³ JANDOVÁ, K., NEDEĚLKA, M., TAIŠL, J. *Evropská unie blíže podnikatelům*. Praha : Centrum pro evropskou integraci při Hospodářské komoře ČR, 2005. s. 4-5.

⁴⁴ EVROPSKÁ KOMISE. *Zamezení překážkám obchodu na vnitřním trhu*. Lucembursko : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2008. s 2.

⁴⁵ URBAN, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha : Linde Praha, a. s., 2002. s. 49 - 50.

v průběhu dvanáctiletého přechodného období, tedy do konce roku 1969. Realizace úkolů spojených s dokončením celní unie, stejně jako odstraňování kvantitativních překážek v podobě kvót, postupovala bez velkých problémů.⁴⁶ Postupem času byla cla odbourávána, a následně po skončení přechodného období zrušena.⁴⁷ Stalo se tomu tak o 18 měsíců dříve než předpokládala Smlouva. Od roku 1968, tedy od vzniku celní unie, je uvalování cel na obchod mezi členskými státy Evropského společenství zakázáno a je zaveden jednotný celní sazebník vůči třetím zemím, jak je již popsáno v kapitole 4.2.

Současná konsolidovaná verze Smlouvy o založení Evropského společenství (ve znění smlouvy z Nice) uvádí v článku 25 (bývalý článek 12), že: „*Dovozní a vývozní cla a poplatky s rovnocenným účinkem jsou mezi členskými státy zakázány. Tento zákaz se vztahuje také na cla fiskální povahy.*“ Přičemž při ustanovení cla je důležitá skutečnost, že je vybíráno v návaznosti na přechod zboží přes státní hranici.

5.2.2 Zákaz ukládání opatření s rovnocenným účinkem clům

Smlouva ES podle výkladu Evropského soudního dvora, výslovně a bez výjimek, zakazuje dávky s obdobným účinkem jako cla (dále také ORUC). Tzn. všechny daně a poplatky, jež zvláště zatěžují zboží dovážené z jiného členského státu nebo do něj vyvážené, zatímco domácí zboží nebo zboží určené k domácímu užití nikoli. Totéž platí pro zpoplatnění dovozů z třetích států nad rámec společných cel a pro zpoplatnění vývozu.⁴⁸ Tyto zákazy platí stejně jako v případě cel od zavedení celní unie (1968) a není pro ně žádná výjimka.

Konkrétní definice se dávka s rovnocenným účinkem clům dočkala v rozsudku ESD ze dne 1. července 1969 ve věci *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders v S.A. Ch. Brachfeld & Sons and Chougol Diamond Co (2/69, 3/69)*, a to ve znění: „*Peněžní dávka, byť minimální, bez ohledu na svůj název nebo způsob aplikace, která je jednostranně uložena na domácí či zahraniční zboží, na základě toho, že zboží překračuje hranici, a která není clem ve vlastním slova smyslu, představuje poplatek s rovnocenným účinkem. Je jím i tehdy, není-li uložena ve prospěch státu, nemá žádný*

⁴⁶ URBAN, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha : Linde Praha, a. s., 2002. s. 24.

⁴⁷ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s. 130.

⁴⁸ KŘEPELKA, F., SKŘIVÁNKOVÁ, K. *Právo Evropské unie*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. s. 34.

*diskriminační nebo ochranný účinek nebo jestliže výrobek, na kterém je uložena povinnost, nekonkuruje s domácími výrobky*⁴⁹.

V tomto případě se jednalo o belgickým zákonem zřízený sociální fond zpracovatelů diamantů, který měl coby veřejnoprávní zařízení všem uvedeným pracovníkům financovat dodatečné sociální dávky a vyplácet je. Novelou tohoto zákona vznikla povinnost přispívat do tohoto fondu i zahraničním dovozcům diamantů. Vzhledem k tomu, že dovozci surových diamantů vznesli proti této právní úpravě řadu námitek, v nichž mimo jiné uplatňovali, že příspěvky placené fondu by měly být považovány za poplatky s účinkem rovnocenným clům zakázané Smlouvou, byla Soudnímu dvoru ve spojených věcech 2 a 3/69 položena předběžná otázka týkající se tohoto problému. V rozhodnutí dal ESD za pravdu dovozcům, označil tyto příspěvky za dávky s rovnocenným účinkem clům a stanovil výše jmenovanou definici ORUC.⁵⁰

Souhrnně lze tedy opatření s rovnocenným účinkem clům charakterizovat následovně. ORUC jsou vždy zakázána, i v případě, že nejsou diskriminující, nezáleží na názvu dávky ani způsobu a místu jejího vybírání, které nemusí být na hranici, avšak je dávka uvalována v souvislosti s přechodem zboží přes hranice, nezávisí na výši dávky a nemusí být vybírána ve prospěch státu, ale jejich výtěžek je použit na financování aktivit, z nichž profitují domácí výrobci.⁵¹

5.2.3 Zákaz daňové diskriminace

Vyšší zdanění dovážených výrobků může mít stejné účinky jako dovozní cla nebo jiné podobné dávky. Proto jsou článkem 95 SES zakázána. „*Členské státy nepodrobí přímo ani nepřímo výrobky jiných členských států jakémukoli vyššímu vnitrostátnímu zdanění než je to, jemuž jsou přímo nebo nepřímo podrobeny podobné výrobky domácí. Dále nepodrobí výrobky jiných členských států vnitrostátnímu zdanění, které poskytuje nepřímou ochranu jiným výrobkům.*“ Daň tedy nesmí diskriminovat dovážené či vyvážené výrobky, ani vést k nepřímé ochraně výrobků domácích. Pojem „podobné výrobky“, uvedený v článku 95 SES, byl upraven v rozhodnutí Soudního dvora ve věci Komise v. Francie (168/78). Jednalo se o případ, kde lihoviny vyráběné

⁴⁹ *Eur-lex* [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 21. října 2010]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61969J0002:EN:HTML>>.

⁵⁰ *Eur-lex* [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 1. února 2011]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61969J0002:EN:HTML>>.

⁵¹ KUBEČKOVÁ, M., DRASTÍKOVÁ, J. *Bariéry podnikání na vnitřním trhu EU*. Ostrava : Vysoká škola báňská, 2008. s. 14.

z obilí, jak domácí, tak dovážené, byly zdaněny vysokou sazbou, zatímco lihoviny vyráběné z vína a víno samo sazbou podstatně nižší. Vzhledem k tomu, že většina lihovin z obilí se do Francie dováží, zatímco víno a vinné lihoviny jsou domácí produkce, došel tím ESD ke skryté diskriminaci dováženého zboží a zvýhodnění zboží domácího. Dále zde charakterizoval výše zmíněné podobné výrobky jako „výrobky, které uspokojují stejné potřeby spotřebitelů a mohou být tudíž předmětem konkurence“. Tento příklad zároveň ilustruje porušení zákazu obsaženého v druhé větě článku 95 SES, kdy není dovoleno použití daně, která by směřovala k nepřímé ochraně domácích výrobků na úkor výrobků dovezených. Dalším příkladem daňové diskriminace bylo rozhodnutí ESD ve věci Komise v. Spojené království (170/78). Zde Soudní dvůr sledoval cíl, aby zdanění neovlivňovalo návyky spotřebitelů nahrazením jednoho výrobku jiným. Víno dovážené ve Velké Británii bylo zdaňováno podstatně vyšší sazbou než pivo převážně domácí produkce. V konečném rozhodnutí bylo konstatováno, že rozhodující konkurenční vztah byl mezi pivem na jedné straně a lehkými levnými druhy vína na straně druhé. Vyšší zdanění vína tedy odrazovalo britské spotřebitele a brzdilo jeho dovoz. Uvedené příklady se týkaly situace, kdy domácí i dovážené výrobky byly zdaňovány stejně, a tudíž se jednalo o nepřímou diskriminaci. Různé zdanění domácích a dovážených výrobků však nemusí mít vždy nutně diskriminující povahu. Jedná se o případy, kdy je sledována určitá ekonomická politika aprobovaná právem Unie.⁵²

5.2.4 Zákaz ukládání kvantitativních omezení

Zrušení cel a obdobných dávek samo o sobě k zajištění volného pohybu zboží nestačí. K jeho omezování se kromě peněžního nástroje (cla a ORUC) uplatňují v obchodním styku ještě nástroje administrativní. Jedná se o dovozní a vývozní kvóty. Důvody těchto omezení mohou být hospodářské nebo politické. Nejčastěji se pak uplatňují tzv. kvantitativní restrikce, tedy omezení množství dováženého nebo vyváženého zboží. Jde o metodu účinnější než cla, neboť rozsah omezení je možné dovozními a vývozními kvótami přímo a podle potřeby stanovit.⁵³ Kvantitativní restrikce jsou upraveny článkem 28 Smlouvy o založení evropského hospodářského společenství. „*Množstevní omezení dovozu, jakož i veškerá opatření s rovnocenným*

⁵² TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha : Leges, 2010. s 176 - 178.

⁵³ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s 132.

účinkem, jsou mezi členskými státy zakázána.“ V článku 29 téže Smlouvy jsou obdobně zakázána množstevní omezení vývozu. „*Množstevní omezení vývozu, jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem, jsou mezi členskými státy zakázána.*“ Článek 30 SES stanoví, kdy se zákaz kvantitativních omezení nebo podobných opatření neuplatní.

Potíže může působit vymezení pojmu kvantitativní omezení, protože ve Smlouvě není definován. Blíže jej specifikovalo rozhodnutí ESD ve věci *Riseria Luigi Geddo v. Ente Nazionale Risi (2/73)* jako *jakékoli opatření, které vede k úplnému nebo částečnému omezení vývozu, dovozu nebo průvozu zboží*. Všechna ustanovení Smlouvy jsou adresována členskými státy, a zavazují tedy jejich státní orgány. Jsou ovšem závazná i pro jakékoli nestátní instituce, které vystupují jménem svých států na základě zmocnění, o čemž svědčí rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Komise v. Irsko (249/81)*. Irská rada pro zboží, která není státním orgánem, ale jen státem podporovaným, propagovala irské zboží způsobem, který byl shledán způsobilým ovlivňovat chování obchodníků, a tím narušovat cíl Společenství (Kampaň „Buy Irish“). Dalším příkladem kvantitativních omezení jsou například průtahy ve správním řízení týkajícím se udělení atestu pro dovážený výrobek nebo také nečinnost státních orgánů v situacích, kdy soukromé subjekty fyzicky znemožňují dovoz, tzn. protestní akce zemědělců.⁵⁴

Přímá množstevní omezení se vždy zakládají na právním aktu a jsou snadno identifikovatelná. Proto od konce přechodného období (1968) spolu se cly a později s opatřeními s rovnocenným účinkem clům již neexistují.⁵⁵

5.2.5 Zákaz ukládání opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením

Pojem opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením (dále také ORUKO) není SES definován. Důležité mantinely pro stanovení ORUKO jsou v člancích 28 - 30 SES, kde podle článku 28 jsou *množstevní omezení dovozu, jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem mezi členskými státy zakázána*. Článek 29 hovoří o tomtéž zákazu platícím pro množstevním omezení vývozu, a článek 30 popisuje taxativně stanovené výjimky ze zákazu ORUKO. Konkrétní definice ORUKO nebyla od prvního vymezení jednotná, jako tomu bylo v případě ORUC. Proto je nutné

⁵⁴ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s 133.

⁵⁵ SVOBODA, P. *Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie*. Praha : C. H. Beck, 2003. s 41.

pro pochopení tohoto významu podrobně sledovat příslušnou judikaturu a postupem času měnící se pohled Evropského soudního dvora na tuto problematiku.

K prvnímu upřesnění definice ORUKO došlo v roce 1970, a to přijetím směrnice Komise 70/50 EHS ze dne 22. prosince 1969. Tato směrnice se vztahuje na opatření diskriminační povahy, která omezují dovoz, a na opatření, která činí dovoz obtížnějším nebo nákladnějším než odbyt domácí produkce. Mezi ně patří opatření, která jsou vyžadována pouze pro dovážené produkty nebo vázána na splnění podmínky, která je pro dovážené produkty odlišná a obtížněji splnitelná. Tato směrnice se váže na opatření ve kterémkoli stádiu uvádění zboží na trh a zahrnuje i další opatření, která upřednostňují domácí produkty nebo jim poskytují výhodu. Jiná směrnici kontrolovaná opatření jsou ta, jež upravují uvádění produktů na trh. Týkají se zejména tvaru, rozměrů, hmotnosti, složení, obchodní úpravy, označení nebo obalové úpravy a platí bez rozdílu pro domácí i dovážené produkty (tzn. nediskriminační povahy), pokud omezující účinek těchto opatření na volný pohyb zboží překračuje vlastní účinky právní úpravy obchodu. Tak tomu je zejména v případě, kdy omezující účinek na volný pohyb zboží je nepřiměřený sledovanému účelu a kdy lze téhož cíle dosáhnout jiným způsobem, který brání obchodu co nejméně.⁵⁶

Na základě této směrnice, je možné rozdělit nedovolená opatření do tří skupin:

- Zvláštní podmínky stanovené pro dovážené zboží, které stejně či obdobně neplatily pro tuzemské zboží
- Znesnadňování dovozu diskriminací mezi jednotlivými obchodními kanály
- Preference domácích výrobků.⁵⁷

V této fázi měl Soudní dvůr ve své judikatuře tendenci co nejméně omezovat pohyb zboží, a proto tento termín interpretoval velmi široce, jak je vidět v judikátu ESD *Procureur du Roi v. Dassonville* (8/74).

Judikát *Procureur du Roi v. Dassonville* (8/74)

Důležitým příkladem pro vývoj a upřesňování definice ORUKO je rozhodnutí ve věci *Procureur du Roi v. Dassonville* (8/74). V roce 1970 firma Dassonville dovezla do Belgie skotskou Whisky pod označením Johnnie Walker a Vat 69, kterou zakoupila

⁵⁶ *Eur-lex* [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 27. října 2010]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31970L0050:CS:HTML>>.

⁵⁷ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s 134-135.

od francouzských dovozců a distributorů těchto značek whisky. Francie v dané době nepožadovala osvědčení o původu u skotské whisky. I když zboží bylo řádně dovezeno do Belgie na základě francouzských dokladů, belgické úřady shledaly, že tyto doklady plně nesplňují požadavky belgického práva, které zakazuje pod trestní sankcí dovážet, prodávat, vlastnit nebo dopravovat za účelem prodeje destiláty, pokud tyto destiláty nemají oficiální doklad ověřující jejich označení původu.⁵⁸

Evropskému soudnímu dvoru byly předloženy dvě předběžné otázky, týkající se výkladu několika článků SES. Pro stanovení ORUKO je důležitá první předběžná otázka, která byla formulována, zda belgické vnitrostátní ustanovení zakazující dovoz skotské whisky, které nemá přiložené úřední doklady ověřující označení původu, představuje opatření s rovnocenným účinkem kvantitativnímu omezení ve smyslu článku 28 Smlouvy.⁵⁹

Ze spisu a z ústního jednání bylo zřejmé, že obchodník, který chtěl dovést do Belgie skotskou whisky, která již byla ve volném oběhu ve Francii, může takové osvědčení získat jen s daleko většími obtížemi než dovozce dovážející přímo ze země původu. Z toho vyplývá, že požadavky členského státu, týkající se autentičnosti označení původu výrobku, které může obtížněji splnit dovozce výrobku, který byl již uveden řádným způsobem na trh jiného členského státu, než přímý dovozce stejného výrobku ze státu původu, jsou požadavky mající rovnocenný účinek jako kvantitativní omezení, které Smlouva zakazuje.⁶⁰

Evropský soudní dvůr tedy rozhodl ve prospěch firmy Dassonville a uvedl, že *všechna obchodní pravidla upravená právem členských států, která přímo nebo nepřímo, skutečně nebo potenciálně brání obchodu mezi členskými státy, je nutné považovat za opatření mající rovnocenný účinek jako kvantitativní omezení. Upravil tak vymezení pojmu ORUKO dopsud stanovené směrnicí 70/50.*

„Dassonvillskou definici“ Soudní dvůr aplikoval i v dalších případech, přičemž se nedržel vodítka daného směrnicí č. 70/50. Nečinil zejména rozdíl mezi opatřeními rozlišujícím a nerozlišujícím domácí a dovážené zboží. To vedlo k tomu, že „dassonvillská definice“ byla v 70. letech Soudním dvorem aplikována spíše mechanicky s přeceňováním míry účinku na vnitřní obchod Společenství. Nebyl brán dostatečný zřetel na skutečnost, že napadená opatření se mohou vztahovat na všechno

⁵⁸ POMAHAČ, R. *Evropské právo*. Praha : Univerzita Karlova, 2003. s 145.

⁵⁹ Eur-lex [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 30. řjna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61974J0008:EN:HTML>>.

⁶⁰ Eur-lex [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 30. řjna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61974J0008:EN:HTML>>.

zboží obecně a mohou být opodstatněná z hlediska veřejného zájmu v členských státech. Tuto skutečnost si Soudní dvůr uvědomil a přehodnotil způsob dosavadního rozhodování. Důležitým bodem bylo rozhodnutí ve věci *Rewe v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (120/78)*, známější pod názvem *Cassis de Dijon*.⁶¹

Judikát *Rewe v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (120/78)* - *Cassis de Dijon*

V roce 1976 požádala firma *Rewe-Zentral AG* Spolkovou správu lihovarnického monopolu o povolení dovézt z Francie a prodávat na území Spolkové republiky Německo určité druhy lihových nápojů, mezi nimiž byl likér *Cassis de Dijon* obsahující 15 - 20% alkoholu. Žádost byla zamítnuta, protože německý zákon o státním monopolu lihovin stanovil, že v SRN prodávané lihoviny obsahují minimálně 32% alkoholu. Německo zastávalo stanovisko, že minimální obsah alkoholu je odůvodněn ochranou veřejného zdraví a ochranou spotřebitele dle čl. 30 Smlouvy EHS. Odstranění limitu by znamenalo zaplavení trhu nízkoprocentním alkoholem s vysokou návykovostí.⁶²

Ve věci byly ESD položeny dvě předběžné otázky. Musí být pojem opatření s účinkem rovnocenným množstevním omezení na dovoz obsažený v článku 28 Smlouvy o EHS chápán v tom smyslu, že stanovení minimálního obsah alkoholu, v lihovinách určených ke konzumaci, obsažené v zákoně o státním monopolu lihovin, v jehož důsledku tradiční produkt z jiného členského státu, u kterého je obsah alkoholu nižší, než je takto stanoven, nemůže být uveden na trh ve Spolkové republice Německo, je ustanovením, které spadá pod takto vymezený pojem? Může stanovení minimálního obsahu alkoholu být chápáno jako diskriminace týkající se podmínek, za kterých je zboží vyráběno a obchodováno, postihující příslušníky jednotlivých členských států jak to stanoví čl. 30 Smlouvy EHS?⁶³

Ve vyjádření se k první otázce, týkající se pojmu „opatření s rovnocenným účinkem jako kvantitativní omezení dovozu“ obsaženého v čl. 28 Smlouvy, ESD judikoval, že toto ustanovení znamená, že stanovení minimálního obsahu alkoholu v alkoholických nápojích, určených ke konzumaci prostřednictvím národních předpisů

⁶¹ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s 135.

⁶² POMAHAČ, R. *Evropské právo*. Praha : Univerzita Karlova, 2003. s 146.

⁶³ *Eur-lex* [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 30. října 2010]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61978C0120:EN:PDF>>.

je takovým zakázaným omezením, které má toto ustanovení Smlouvy na mysli, pokud se dotýká dovozu alkoholických nápojů vyrobených a obchodovaných v souladu s právem v jiném členském státě. Z odpovědi na druhou otázku je zřejmé, že požadavky týkající se minimálního obsahu alkoholu nesplňují kritérium veřejného zájmu, tedy zájmu, který by mohl převážit požadavek volného pohybu zboží, který je jedním ze základních principů Společenství. V praxi by požadavky takovéto povahy měly za následek v tomto případě podporu alkoholických nápojů s vyšším obsahem alkoholu s tím, že se z národního trhu vyloučí národní produkty jiného členského státu proto, že stanoveným požadavkům neodpovídají. Je proto zřejmé, že takové jednostranné požadavky stanovené předpisy členského státu stanovující minimální obsah alkoholu pro alkoholické nápoje určené k prodeji představují překážku obchodu, která je neslučitelná s ustanoveními čl. 28 Smlouvy. Neexistuje tedy žádný platný důvod pro to, aby uvedení na trh a prodej alkoholických nápojů, pokud byly v souladu s právem vyrobeny a jsou obchodovány v jiném členském státě, byl předmětem zákonného zákazu prodeje nápojů s nižším obsahem alkoholu, než je stanoven národním předpisem.⁶⁴

Z výše uvedeného citovaného úryvku rozhodnutí ve věci Cassis de Dijon, můžeme spatřit, že soudní dvůr aplikoval „dassonvillskou definici“, neboť dal za pravdu firmě Rewe-Zentral AG a označil zákaz dovozu likéru s nižším obsahem alkoholu za opatření, která nepřímou a skutečně brání obchodu mezi členskými státy.

Mimo jiné zde ale formuloval důležitý dodatek pro vývoj ORUKO. Tento dodatek je označován jako „pravidlo rozumu“ a byl uveden v tomto znění: *„Překážky pohybu zboží uvnitř Společenství, vyplývající z nesouladu mezi právními předpisy jednotlivých států týkajícími se uvádění daných výrobků na trh, jsou akceptovatelné do té míry, v jaké tyto předpisy mohou být uznány za nezbytné pro uspokojení kategorických požadavků týkajících se zejména účinnosti fiskálního dozoru, ochrany zdraví obyvatelstva, poctivosti obchodních transakcí a ochrany spotřebitele.“* Od této chvíle nemusí použití opatření obecného dopadu, tj. na dovážené i tuzemské zboží, být porušením článku 28 SES, je-li nutné k ochraně určitých kategorických požadavků členských států spadajících do oblasti tzv. veřejného zájmu.⁶⁵ V dalších rozsudcích ESD

⁶⁴ Eur-lex [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 31. října 2010]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61978C0120:EN:PDF>>.

⁶⁵ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s 136.

byly tyto požadavky postupně rozšířeny např. o ochranu životního prostředí, kultury, pracovníků, sociálních a kulturních zvláštností národních či regionálních a dalších.⁶⁶

Dalším důležitým dokumentem, který vydala Komise v návaznosti na rozhodnutí Cassis, bylo Sdělení Komise ze dne 3. října 1980, které vyšlo pod názvem „*Sdělení Komise týkající se důsledků rozhodnutí Soudního dvora ze dne 20. února 1979 v případě 120/78 ("Cassis de Dijon")*.“ Zde byly shrnuty důležité aspekty v tomto případě týkající se volného pohybu zboží a upřesněny některé další výklady. Jedním z nich Soud vymezil rozsah tohoto pojmu tak, že se vztahuje jak na technická, tak na obchodní pravidla. „*Jakýkoli výrobek legálně vyráběný a uváděný na trh v souladu s právem v jednom členském státě musí být obecně připuštěn na trh jiného členského státu. Technické a obchodní normy, tedy takové, které jsou stejně aplikovány na zboží tuzemské a dovezené, mohou být překážkou obchodu pouze tehdy, pokud takové normy jsou nezbytné k zajištění zákonných požadavků a slouží účelům veřejného zájmu, jehož jsou podstatnou zárukou. Tento účel musí být tak závažný, aby převážil pravidla volného pohybu zboží, která jsou základním principem Společenství.*“⁶⁷

Judikát Keck a Mithouard (267 - 268/91)

Dalším důležitým mezníkem ve vývoji ORUKO byl případ Keck a Mithouard (267 - 268/91). Do této doby vedla skutečnost, že ESD se snažil maximálně eliminovat národní omezení obchodu, k rostoucí míře obchodníků dovolávajících se zákazu čl. 28 SES v podstatě vůči jakémukoliv národnímu opatření upravujícímu obchod. I v případě bylo-li nerozdílně aplikovatelné, a i když takové opatření jen velmi nepřímo ovlivňovalo intrakomunitární obchod. Proto na základě této zkušenosti rozhodl ESD, že přistoupí k jistému obratu v dosavadním výkladu legislativy.

Ve výše zmíněném případě byli Bernard Keck a Daniel Mithouard ve Francii obviněni, že prodávají zboží za cenu nižší, než je cena skutečná. Francouzská legislativa zakazuje prodej se ztrátou a může omezit množství takto prodávaného zboží. V rámci toho může omezit i prodej zboží z jiného členského státu do té míry, do jaké omezuje použití zakázaných metod prodeje. Na svoji obranu uvedli, že obecný zákaz týkající se

⁶⁶ SVOBODA, P. *Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie*. Praha : C. H. Beck, 2003. s 133.

⁶⁷ Eur-lex [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 7. listopadu 2010]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31980Y1003%2801%29:EN:HTML>>.

ztráty, tak jak je stanoven francouzským trestním zákonodárstvím, odporuje principům volného pohybu zboží, kapitálu a svobodné hospodářské soutěže.⁶⁸

Soud první instance se obrátil na Evropský soudní dvůr s následujícími otázkami:
„Je zákaz prodeje se ztrátou, který upravuje čl. 32 francouzského nařízení č. 86-1243 z 1. prosince 1986 v souladu s principy volného pohybu zboží, služeb a kapitálu a svobody hospodářské soutěže v rámci společného trhu a v souladu s pravidly o zákazu diskriminace stanovenými Smlouvou z 25. března 1957 zakládající EHS, zejména pak s čl. 3 a 7 této smlouvy; či zda je francouzská legislativa schopna bránit hospodářské soutěži: za první proto, že považuje za přestupek pouze prodej zboží se ztrátou a vyjímá ze zákazu výrobce, který může prodávat na trhu výrobek, který sám vyrábí, zpracovává nebo zlepšuje, i když nepatrně, za cenu nižší, než jsou výrobní náklady; za druhé proto, že narušuje soutěž zejména v pohraničních oblastech mezi různými obchodníky na základě jejich státní příslušnosti nebo sídla?“⁶⁹

Výsledkem tohoto řízení bylo rozhodnutí, kde Evropský soudní dvůr, s odvoláním na rozsudek ve věci *Cassis de Dijon*, stanovil, že uplatnění určitých restriktivních ustanovení omezujících nebo zakazujících určité způsoby prodeje a vztahující se i na zboží z jiného členského státu, není možné považovat za opatření s rovnocenným účinkem, pokud se tato opatření vztahují na všechny obchodníky obchodujícími na státním území a ovlivňují stejným způsobem, z hlediska právního i věcného, obchodování s domácími výrobky i s výrobky dovezenými z jiného členského státu.⁷⁰

Vývoj judikatury po rozsudku Keck a Mithouard

Od této chvíle tedy začal Soudní dvůr rozlišovat mezi úpravami podmínek, jimž musí podléhat výrobky (charakteristika produktu), které mohou představovat zakázané ORUKO podle čl. 28 SES, a mezi národními úpravami způsobů prodeje, pokud jsou nerozdílně aplikovány na tuzemské i dovážené zboží, které nebudou považovány za obchodní opatření, jež může přímo nebo nepřímo, skutečně nebo potenciálně ovlivnit obchod mezi členskými státy. Podle ESD nejsou tato posledně jmenovaná opatření

⁶⁸ POMAHAČ, R. *Evropské právo*. Praha : Univerzita Karlova, 2003. s 147.

⁶⁹ *Eur-lex* [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 15. listopadu 2010]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61991C0267:EN:HTML>>.

⁷⁰ *Businessinfo.cz* [online]. 1997, poslední revize 2010 [cit. 15. listopadu 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/jednotny-vnitni-trh-volny-pohyb-zbozi/1000521/10921/>>.

schopna zabránit vstupu dováženého zboží na národní trhy, ani učinit jejich obchodování obtížnější než obchodování tuzemským zbožím.⁷¹

Typy opatření týkající se charakteristik produktů je relativně snazší identifikovat než typy opatření představují podmínky prodeje. Mezi opatření, která se týkají charakteristik produktu, mohou patřit například pojmenování, forma, rozměry, hmotnost, ale také tvar, velikost, složení, obchodní úpravy, identifikace nebo nabízení k prodeji. Přesto však existují některé případy, kdy se na první pohled nezdá, že by určitá opatření souvisela s charakteristikami produktu, ale Soudní dvůr přesto rozhodne, že tomu tak je.⁷²

Stalo se tak například v případě *Canal Satélite Digital SL v. Administración General del Estado (C-390/99)*, kde měl Soudní dvůr rozhodnout, zda příslušný registrační postup, který zahrnoval povinnost uvést hospodářské subjekty a jejich produkty v úředním rejstříku, neporušuje článek 28 SES. Pro získání této registrace se musely hospodářské subjekty zavázat, že budou dodržovat technické specifikace, a musely předem získat technickou zprávu vypracovanou vnitrostátními orgány a úřední potvrzení o splnění technických a dalších požadavků. Soudní dvůr došel k závěru, že tyto požadavky porušují článek 28 SES. Poukázal na to, že potřeba přizpůsobit dotyčné produkty vnitrostátním pravidlům brání tomu, aby mohl být výše uvedený požadavek považován za podmínku prodeje.⁷³

V poslední době je v judikatuře Soudního dvora zdůrazňována jedna z kategorií omezení, a to omezení použití. Tato omezení jsou charakterizována jako vnitrostátní pravidla, která povolují prodej produktu, ale zároveň do určité míry omezují jeho použití. Takové požadavky mohou zahrnovat omezení týkající se účelu nebo metody konkrétního použití, okolnosti nebo dobu použití, rozsah nebo typy použití. Za určitých okolností tato opatření mohou představovat ORUKO. Existuje několik případů, které spadají do této oblasti stížností. Jedním z nich je případ ve věci *Komise v. Portugalsko (C-265/06)*, kde Komise podala žalobu proti Portugalsku, jelikož portugalské právo zakazovalo upevňovat barevné fólie na skla motorových vozidel. Komise tvrdila, že tento zákaz porušuje článek 28 SES. Podle Komise totiž případní zájemci, kteří vědí, že by takové fólie nemohli upevňovat na skla motorových vozidel, tyto fólie nekoupí. Soudní dvůr konstatoval: „že případní zájemci, podnikatelé či nepodnikatelé, kteří vědí,

⁷¹ SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva..* Praha : C. H. Beck, 2004. s. 134.

⁷² EVROPSKÁ KOMISE. *Volný pohyb zboží – Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží.* Lucemburk : Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. s. 14.

⁷³ EVROPSKÁ KOMISE. *Volný pohyb zboží – Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží.* Lucemburk : Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. s. 13.

že je zakázáno upevňovat takové fólie na čelní sklo a skla nacházející se v blízkosti sedadel cestujících v motorových vozidlech, prakticky nemají zájem je kupovat.“⁷⁴

V důsledku toho dospěl k závěru, že Portugalsko porušilo povinnosti vyplývající z článku 28 SES.⁷⁵

5.2.6 Přeměna státních monopolů obchodní povahy

Státním monopolem obchodní povahy se podle článku 31 SES rozumí *institute, jejichž prostřednictvím členský stát právně nebo fakticky, přímo nebo nepřímo kontroluje, řídí nebo významně ovlivňuje dovoz nebo vývoz mezi členskými státy*. Mezi typické příklady patří například železnice, energetika, distribuce nebo výroba lihovin, apod. Účelem přeměny státních monopolů je stav, kdy se členské státy zavazují, že upraví monopoly komerční povahy tak, aby byla vyloučena jakákoli diskriminace mezi příslušníky členských států, pokud jde o podmínky nákupu nebo odbytí. Smyslem tohoto ustanovení není omezovat nebo rušit tyto státní monopoly, ale zajistit, aby nezneužívaly svého postavení k narušování volného pohybu zboží.⁷⁶

5.2.7 Regulace státních podpor

Podpora určitých jednotlivých podniků nebo jejich skupin tvořících výrobní odvětví je jedním z nástrojů, jimž státy realizují svou hospodářskou politiku. Používá se tam, kde má stát důležitý a dlouhodobý zájem na zachování jejich prosperity. Cílem státní podpory však nemusí být vždy pomoc podniku, nýbrž z hlediska spotřebitele lze takto dosáhnout nižších cen na domácím trhu, nebo pomoci regionu s udržením zaměstnanosti.⁷⁷

⁷⁴ CURIA [online]. 1997, poslední revize 2010 [cit. 17. listopadu 2010]. Dostupné na WWW: <<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=cs&newform=newform&Submit=Vyhled%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurftp=jurftp&alldocrec=alldocrec&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=C-265%2F06&ddatefs=&mdatefs=&ydatefs=&ddatefe=&mdatefe=&ydatefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100>>.

⁷⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Volný pohyb zboží – Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravujících volný pohyb zboží*. Lucemburk : Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. s. 14.

⁷⁶ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s. 155.

⁷⁷ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s. 156.

Problematika regulace státních podpor je zakotvena v článku 87 Smlouvy o založení Evropského společenství a charakterizuje ji jako: „*podpory poskytované v jakékoli formě státem nebo ze státních prostředků, které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, a jsou, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy, neslučitelné se společným trhem, nestanoví-li tato smlouva jinak.*“

V témž článku SES upravuje podpory, které jsou vždy slučitelné se společným trhem, a podpory, které slučitelné být mohou. Mezi první kategorii slučitelných podpor patří:

- *„podpory sociální povahy poskytované individuálním spotřebitelům za podmínky, že se poskytují bez diskriminace na základě původu výrobků*
- *podpory určené k náhradě škod způsobených přírodními pohromami nebo jinými mimořádnými událostmi.*

Mezi druhou kategorií podpor, které podle SES mohou být slučitelné s trhem, patří:

- *podpory, které mají napomáhat hospodářskému rozvoji oblastí s mimořádně nízkou životní úrovní nebo s vysokou nezaměstnaností*
- *podpory, které mají napomoci uskutečnění některého významného projektu společného evropského zájmu anebo napravit vážnou poruchu v hospodářství některého členského státu*
- *podpory, které mají usnadnit rozvoj určitých hospodářských činností nebo hospodářských oblastí, pokud nemění podmínky obchodu v takové míře odporující společnému zájmu*
- *jiné kategorie podpor, které určí Rada na návrh Komise rozhodnutím přijatým kvalifikovanou většinou*

6 Dovolená omezení ze zákazu ORUKO

Jakkoli je volný pohyb zboží základním kamenem celé poválečné evropské integrace, nejde o zásadu absolutní. Existuje z ní řada netarifních výjimek, a to v oblastech, kde si členské státy zachovaly jisté pole možných intervencí. Omezení volného pohybu zboží je možno rozlišit podle právního základu do čtyř skupin:

- legislativní výjimky článku 30 SES
- soudcovské výjimky, tzv. pravidlo rozumu judikatury Cassis de Dijon
- omezení volného pohybu zboží na základě souhlasu Komise, resp. Rady EU
- omezení volného pohybu zbraní, střeliva a válečného materiálu⁷⁸

6.1 Výjimky článku 30 Smlouvy o založení Evropského společenství

Ze zákazu ORUKO definovaného článkem 28 a 29 SES připouští článek 30 SES taxativně vyjmenované výjimky. *Články 28 a 29 nevylučují zákazy nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochrannou průmyslového a obchodního vlastnictví. Tyto zákazy nebo omezení však nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřené omezování obchodu mezi členskými státy.* V článku 95/4 jsou tyto výjimky označeny za tzv. závažné důvody. Seznam důvodů článku 30 je taxativní a nelze jej rozšiřovat, neboť článek 30 tvoří výjimku ze základního pravidla o odstraňování všech překážek volného pohybu zboží mezi členskými státy, a musí být tudíž vykládán přísně, na rozdíl od judikatury Cassis de Dijon, která je otevřená a postupně narůstá.⁷⁹

6.1.1 Veřejná mravnost

Podle Soudu náleží do pravomoci každého členského státu, aby stanovil vlastní požadavky na veřejnou morálku podle vlastního žebříčku hodnot a vlastní zvolenou formou. Členský stát se ovšem nemůže dovolávat veřejné mravnosti k tomu,

⁷⁸ TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P. *Evropské právo*. Praha : C. H. Beck., 1999. s. 337.

⁷⁹ SVOBODA, P. *Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie*. Praha : C. H. Beck, 2003. s 76 - 78.

aby zakázal dovoz zboží, pokud jeho vlastní právo neobsahuje zákaz výroby nebo obchodování stejným zbožím na jeho vlastním území.⁸⁰ Pro ilustraci lze uvést dva příklady. Prvním je rozhodnutí Soudního dvora ve věci Regina v. Maurice Donald Henn and John Frederick Ernest Darby (34/79), kde žalované straně byly při dovozu do Británie zabaveny pornografické tiskoviny a státní zástupce zahájil trestní stíhání dovozce, které se dostalo až před nejvyšší soud. Zákaz dovozu pornografického zboží se v tomto případě vztahoval na artikly, které podle britského práva jsou s to mravně kazit veřejnost a jsou tedy právně závadné. V Británii proto nebyly předmětem legálního prodeje. Soudní dvůr konstatoval, že článek 30 lze na tento případ aplikovat, neboť zákaz byl sice diskriminační povahy, ale nikoli svévolný. Nešlo tedy o skryté omezení obchodu mezi členskými státy a účelem opatření byla ochrana veřejné morálky a nikoli vlastních výrobků téhož druhu. Opačným případem se stalo rozhodnutí Soudního dvora ve věci Conegate Limited v. HM Customs & Excise (121/85), kde šlo opět o dovoz pornografického zboží. Tentokrát byl dovoz zakázán podle zákona z roku 1876 dodnes platného, který zakazoval dovoz veškerého zboží neslušného a obscénního, a to i takového, jakého může být v Británii podle novějších předpisů vyráběno a prodáváno. Šlo tedy o diskriminaci dováženého zboží a zákazu dovozu z důvodu ochrany veřejné morálky se nebylo možno dovolat, když podobné tuzemské zboží je legálně v prodeji.⁸¹

6.1.2 Veřejný pořádek

Veřejný pořádek je potenciálně velmi široký pojem. Evropský soudní dvůr trvale odolává pokusům členských států protlačit skrze tuto výjimku jiné důvody, které nejsou výslovně uvedeny v článku 30 SES, jako například ochranu spotřebitele. Mezi výjimku v rámci veřejného pořádku patří případ Regina v. Ernest George Thompson, Brian Albert Johnson and Colin Alex Norman Woodiwiss (7/78). V roce 1975 zajistili pánové Thompson, Johnson a Woodiwiss do Velké Británie dovoz 3400 jihoafrických krugerandů, které získali od německé společnosti AGOSI. Pro tutéž společnost pak výše uvedení pánové zajistili ryzí stříbrné mince, které byly vyraženy ve Velké Británii před rokem 1947. Následně bylo proti výše uvedeným pánům zahájeno trestní řízení, protože v uvedené době bylo podle národní právní úpravy možno dovážet do Velké Británie

⁸⁰ TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P. *Evropské právo*. Praha : C. H. Beck., 1999. s. 340.

⁸¹ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s 140 - 141.

zlaté mince nebo vyvážet odtud ryzí stříbrné mince vyražené před rokem 1947 pouze na základě licence. V řízení před odvolacím soudem obžalovaní namítali, že uvedená ustanovení právní úpravy Velké Británie jsou neslučitelná s právem Společenství, zejména s ustanovením článků 30 a 37 Smlouvy ES. Soudní dvůr došel k závěru, že účelem předložených otázek je zjistit, zda jsou dotčené mince zbožím, a pak se na ně vztahují ustanovení článků 30 - 37 Smlouvy ES, anebo jsou platebním prostředkem, na který se vztahují jiná ustanovení Smlouvy. Výsledkem bylo rozhodnutí, že ražené mince jsou zbožím a může být na ně aplikována výjimka ze zákazu ORUKO, protože jeho účelem je zabránit jejich roztavení nebo zničení v jiném členském státě. Tento důvod je tedy oprávněný z důvodů veřejného pořádku ve smyslu ustanovení článku 30 SES, protože vyplývá z potřeby chránit právo na ražbu mincí, která je tradičně považována za základní zájem státu.⁸²

6.1.3 Veřejná bezpečnost

Veřejná bezpečnost zahrnuje jak vnitřní, tak vnější bezpečnost členského státu. Spadá sem například nutnost zajistit zásobování země ropou, což může ospravedlnit jisté podmínky rafinování ropy, ukládané dovozcům. Jedním z případů byl *Campus Oil Limited v. Minister for Industry and Energy (72/83)*, kde irský ministr nařídil dovozcům nafty, aby nakoupili 35% požadovaného množství naftových výrobků od *Irish National Petroleum Co.*, a to za ceny ministrem stanovené. Důvodem tohoto ochrannářského a diskriminačního opatření byla snaha irské vlády držet nezbytnou zásobu nafty pro případ eventuální krize. Soudní dvůr nicméně vyslovil závěr, že ve hře nebyly jen vlastní ekonomické zájmy státu, ale především zajištění těchto zájmů jinými prostředky. Tudíž závaznost prodeje i cena byla Soudním dvorem uznána za opodstatněnou z hlediska případného rizika, které představuje přerušování dodávek ropy zvenčí.⁸³

⁸² INFORMAČNÍ SYSTÉM PRO APROXIMACI PRÁVA [online]. 2009, poslední revize 2011 [cit. 1. února 2011]. Dostupné na WWW: <<http://isap.vlada.cz/Dul/JUDIKATY.nsf/ec061949bf7cad6380256dd00033eec8/c567b7a00a757b76c12564390017235e?OpenDocument>>.

⁸³ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. s 141.

6.1.4 Ochrana zdraví a života lidí a zvířat a ochrana rostlin

Ochrana životního prostředí je připuštěna jako důvod k udělení výjimky z článku 28 SES podle článku 30 SES v rámci ochrany zdraví a života osob, zvířat nebo ochrany rostlin. Tento důvod patří k nejčastěji uplatňovaným a je společný i pro judikaturu Cassis de Dijon. V důsledku toho lze zamezit volnému pohybu některého zboží. Například zákaz obchodování zbožím, které obsahuje jisté substance, ačkoliv obchod tímto zbožím byl jinde povolen, zákaz na některých místech reklamy alkoholu, zákaz reklamy na léky dovezené z jiných států tam povolené, ale nepovolené v státu dovozu, a některá další. Obecně se má za to, že platí-li ve státě vývozu dostatečné normy na ochranu zdraví, které tomuto riziku odpovídají, nelze se dovolávat článku 30 SES jako důvodu pro uplatňování opatření proti dováženému zboží.⁸⁴

Jako konkrétní příklad lze uvést rozsudek Komise v. Spojené Království (40/82). Velká Británie zde jednostranně uvalila zákaz dovozu drůbeže a vajec z jiných členských států, jelikož se údajně obávala hrozící epidemie nemoci této drůbeže. Obhajovala se ochranou veřejného zdraví, dle článku 30 SES. Vzhledem k tomu, že by se zákaz dotknul zejména dovozu krůtího masa z Francie těsně před Vánoci, Velká Británie soud nepřesvědčila, že jde o omezení oprávněné.⁸⁵

6.1.5 Ochrana národního kulturního pokladu

Tato výjimka byla zřídka úspěšně použita, mimo jiné proto, že na komunitární úrovni bylo dosaženo harmonizace pravidel o oběhu uměleckých děl a o navrácení kulturních statků, které ilegálně opustily území některého členského státu. Toho bylo dosaženo nařízením 391/92 o vývozu kulturních statků a směrnicí 93/7 o navrácení kulturních statků neoprávněně vyvezených z území členského státu.⁸⁶

⁸⁴ TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P. *Evropské právo*. Praha : C. H. Beck., 1999. s. 340.

⁸⁵ OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BAMBAS, J. *Judikatura evropského soudního dvora*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. s. 148.

⁸⁶ SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva..* Praha : C. H. Beck, 2004. s. 131.

6.1.6 Ochrana průmyslového a obchodního vlastnictví

Průmyslové a obchodní vlastnictví se vztahuje na veškerá práva průmyslového nebo duševního vlastnictví včetně autorského práva, patentů, ochranných známek, průmyslových vzorů a označení původu. Uplatnění práv z duševního vlastnictví představuje vždy určitá omezení práv jiných subjektů, což dále znamená zásah do volného pohybu zboží nebo do hospodářské soutěže ve Společenství. Práva duševního vlastnictví v sobě obsahují exkluzivitu jejich vlastníka udílet územně omezený souhlas k užití. Tím se pro zboží, dotčené duševním vlastnictvím, obnovují hranice mezi členskými státy. Zvlášť významný je tento problém u práv k ochranné známce, s níž je svázána většina dnes obchodovaného zboží. Soud uznává nutnost zachování práv duševního vlastnictví včetně jejich exkluzivity v míře nutné. Za tím účelem Soud jednak rozlišuje mezi existencí a výkonem výlučných práv duševního vlastnictví, jejich stanovení je v pravomoci členských států. Například členské státy mohou dovolit majiteli patentu bránit se proti výrobě, prodeji nebo dovozu zboží, pokrytého takovým patentem. Úprava výkonu tohoto výlučného práva je však již mimo rámec výjimky článku 30 SES.⁸⁷

6.2 *Omezení volného pohybu zboží kvůli kategorickým požadavkům podle judikatury Cassis de Dijon - tzv. pravidlo rozumu*

Kategorické požadavky mohou ospravedlnit nediskriminační opatření členského státu, jehož účinky nepřímo ovlivní dovoz zboží z jiného členského státu. „Pravidlo rozumu“ stanovilo zásadu, že výrobek vyrobený v některém členském státu v souladu s jeho technickými normami a uvedený tam do volného oběhu, je volně obchodovatelný na celém území ES. Výjimkou z této zásady jsou případy, kdy mezi členskými státy nedošlo k harmonizaci národních norem pro výrobky téhož druhu. Tedy situace, které zůstávají v pravomoci úpravy členských států a týkají se legitimních cílů veřejného zájmu - tzv. kategorických požadavků, které rozsudek Cassis de Dijon demonstrativně vypočítal. Jinými slovy se dá říct, že: *„není-li některý způsob obchodování nebo technické normy pro výrobu zboží harmonizován na úrovni ES, nelze ve jménu absolutně volného pohybu zboží znemožnit členským státům přijímání*

⁸⁷ TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P. *Evropské právo*. Praha : C. H. Beck., 1999. s. 341.

*nediskriminačních opatření, upravujících na jejich území příslušný způsob obchodování či výroby, jsou-li tato opatření nutná k dosažení cíle ve veřejném zájmu.“*⁸⁸

Soudem uznané kategorické požadavky pro omezení volného pohybu zboží jsou:

- účinnost fiskálního dohledu (120/78 Cassis de Dijon)
- ochrana spotřebitele (120/78 Cassis de Dijon)
- zákaz otrockého napodobování jiných výrobků (6/81 Beele)
- zákaz prodeje postříbřených předmětů bez předepsaného puncu (220/81 Robertson)⁸⁹
- poctivost obchodních transakcí (120/78 Cassis de Dijon)
- omezení prodeje s prémii (286/81 Oosthoek)
- povinnost prvního obchodníka, uvádějícího zboží na národní území, ověřit, že toto zboží odpovídá předpisům o bezpečnosti, ochraně zdraví osob, ochraně spotřebitelů a poctivosti obchodních transakcí (25/88 Bouchara)
- zákaz nedělního prodeje v Alsasku a Mossele vzhledem k obdobnému zákazům v SRN; ochrana zdraví (120/78 Cassis de Dijon)
- ochrana kultury (60,61/84 Cinéthèque)
- ochrana životního prostředí (302/86 Komise v. Dánsko)
- ochrana pracovníků (267/80 Riseria Modenese)
- ochrana sociálních a kulturních zvláštností národních či regionálních (145/80 Torfaen)
- boj proti inflaci (181/82 Roussel)
- ozdravění veřejných financí (238/82 Duphar)
- základní práva garantovaná ústavou - svoboda vyjadřování (368/95 Vereinigte Familiapress), právo shromažďovací (112/00 Schmidberger)
- bezpečnost silničního provozu (314/98 Snellers)⁹⁰

I omezení z důvodu kategorických požadavků však musí být přiměřená. Pro ukázkou lze uvést příklad Komise v. Spolková republika německo 178/84. Německé právo zakazovalo na německém území prodej piva, které bylo v souladu s právem

⁸⁸ TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P. *Evropské právo*. Praha : C. H. Beck., 1999. s. 338.

⁸⁹ Soud neshledal kategorický požadavek má-li šperk punc jiného členského státu srozumitelný spotřebiteli.

⁹⁰ SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva..* Praha : C. H. Beck, 2004. s. 133.

vyrobena v jiných členských státech EU, pokud nesplňovalo podmínky zákona o pivní dani. Podle této právní úpravy se mohl jako pivo (Bier) v Německu prodávat pouze takový alkoholický nápoj, který byl vyroben z ječmene, chmelu, sladu a vody. I když se tato úprava vztahovala jak na německé pivo, tak na pivo dovezené, prakticky postihovala pouze dovážené zboží, neboť v Německu již od 16. stol. existuje úprava, podle níž je zakázáno uvádět na trh pivo obsahující přísady. Němečtí výrobci tak tradičně vyrábějí pivo bez přísad. Komise ES věc napadla jako nepřípustné ORUKO a věc se dostala před Evropský soudní dvůr. U řízení před ESD pak Německo argumentovalo tím, že úprava není diskriminující, neboť platí jak pro domácí výrobce, tak i pro výrobce jiných členských států. Jakýkoliv výrobce, který splní výše zmíněné zákonné podmínky, může takto vyrobené pivo v Německu prodávat. Navíc se dovolávalo i ochrany spotřebitele, neboť podle Německa je německý spotřebitel historicky zvyklý na to, že pod pojmem pivo se myslí nápoj bez jakýchkoliv přísad. ESD nakonec dospěl k názoru, že postup Německa je zcela jednoznačně v rozporu s čl. 28 SES. Ochranu spotřebitelů, na kterou se Německo odvolávalo, je možné zajistit vhodnou úpravou informací o výrobku, např. stanovením povinnosti, že pivo musí na etiketě viditelně uvádět přidání přísad. Zákaz dovozu zboží ze strany Německa tak byl shledán jako neadekvátní ochrana.⁹¹

6.2.1 Shrnutí rozdílů „kategorických požadavků“ a článku 30 SES

- Výjimky podle čl. 30 SES se týkají přímých útoků na pohyb zboží, kategorické požadavky se týkají jen nepřímých ovlivnění míry dovozů, způsobených nerozdílně aplikovatelnými opatřeními v oblasti obchodování či výroby.
- Výjimky podle čl. 30 SES mohou vést k diskriminaci zboží pocházejícího z jiného členského státu, ale jen pod podmínkou, že sledují jeden z taxativně uvedených cílů, tedy že nejde o diskriminaci zboží pouze z důvodu jeho původu, naproti tomu výjimky podle „pravidla rozumu“ musejí být aplikovatelné na všechno zboží bez ohledu na jeho původ (nediskriminační).
- Seznam důvodů čl. 30 nelze rozšiřovat, neboť tvoří výjimku ze základního pravidla o odstraňování všech překážek volného pohybu zboží mezi

⁹¹ Eur-lex [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 3. února 2011]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61984J0178:EN:HTML>>.

členskými státy, a musí být tudíž vykládán přísně. Judikatura Cassis de Dijon je však otevřená a postupně narůstá.

- Aplikace výjimek čl. 30 SES předpokládá předchozí zjištění existence ORUKO na rozdíl od kategorických požadavků, které příslušné národní zájmy z pojmu ORUKO vyjímá.⁹²

6.3 Omezení volného pohybu zboží podle článku 100, 119, 95/4 a 307 SES

Některá ustanovení SES dávají Komisi či Radě EU možnost udělit členským státům výjimky k omezení volného pohybu zboží. Tato omezení jsou možná pouze tehdy, udělí-li Komise resp. Rada EU souhlas.

Článek 100 SES upravuje hospodářská omezení při obtížích v zásobování. „Aniž jsou dotčeny jiné postupy stanovené v této smlouvě, může Rada na návrh Komise kvalifikovanou většinou rozhodnout o opatřeních přiměřených hospodářské situaci, zejména když vzniknou závažné obtíže v zásobování určitými výrobky.“ Článek 119 SES pak upravuje pomoc státu, kterému hrozí vážné obtíže s jeho platební bilancí, a to formou přijetí směrnic nebo rozhodnutí stanovící podmínky a podrobnosti pomoci. Tehdy může členský stát přijmout „opatření potřebná k zamezení odklonu obchodu, pokud stát, u něhož nastaly obtíže, udržuje nebo znovu zavádí množstevní omezení vůči třetím zemím“. Článek 95 SES hovoří o sblížování právních předpisů, které mají přímý vliv na vytváření nebo fungování společného trhu. Odstavec 4 tohoto článku umožňuje „ponechání si vlastních vnitrostátních předpisů ze závažných důvod uvedených v článku 30 SES nebo vnitrostátních předpisů týkajících se ochrany životního nebo pracovního prostředí“.

6.4 Omezení volného pohybu zbraní, střeliva a válečného materiálu

Pro tato omezení není zapotřebí souhlas Komise, ani splnění jiných podmínek. Jsou upraveny v článku 296 SES, který dává členským státům pravomoc omezit obchod se zbraněmi, střelivem a jiným válečným materiálem.⁹³ „Každý členský stát může učinit opatření, která považuje za nezbytná k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti

⁹² SVOBODA, P. *Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie*. Praha : C. H. Beck, 2003. s 84 - 85.

⁹³ TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P. *Evropské právo*. Praha : C. H. Beck., 1999. s. 338.

a která jsou spjata s výrobou zbraní, střeliva a válečného materiálu nebo obchodem s nimi. Tato opatření nesmí nepříznivě ovlivnit podmínky hospodářské soutěže na společném trhu s výrobky, které nejsou určeny výlučně k vojenským účelům.“

Závěr

V projektu bakalářské práce jsem si za cíl stanovila zkoumat jednu ze základních svobod jednotného vnitřního trhu ES: volný pohyb zboží a v jejím rámci jsem se zaměřila na vymezení pojmu opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením (v práci používám v literatuře ustálenou zkratku ORUKO). Nutno podotknout, že ač zprvu se téma zdálo jasné, během studia pramenů, z nichž nejcennějšími pomocníky se mi staly rozsudky Evropského soudního dvora, jsem se během vypracování práce dostala několikrát do úzkých. Na téma je totiž třeba nazírat jak v kontextu vývoje evropské integrace, tak zejména optikou právní a ekonomickou.

Pro vhodné uchopení zvoleného tématu jsem proto zvolila přístup, kdy jsem nejprve v obecné rovině popsala principy a vývoj jednotného vnitřního trhu.

Dále jsem se zaměřila na historický vývoj svobody pohybu zboží, a to zkoumáním primárního práva (tedy jednotlivých smluv tvořících základ práva Společenství) s přihlédnutím k tomu, jak tyto upravovaly svobodu volného pohybu zboží, detailně jsem se zaměřila na texty těchto smluv. Pouze pro ilustraci a zasazení tématu do shora uvedených ekonomických souvislostí jsem ve čtvrté kapitole uvedla i teorii uváděná stádia ekonomické integrace, čímž byla završena ryze historická část práce.

Pátá a šestá kapitola tvoří pilíře mé práce, kapitola pátá se zabývá jednotlivými předpoklady volného pohybu zboží (laicky řečeno, vymezuje případy, kdy členské státy nemohou omezit volný pohyb zboží), předmětem následující kapitoly jsou dovolená omezení a výjimky ze zákazu ORUKO, tedy opět laicky řečeno, vymezuje případy, kdy členské státy mohou dovoleně omezit volný pohyb zboží a neporušit tak Smlouvu o založení ES. V kapitole šesté tedy na základě rozsudků Evropského soudního dvora ilustruji konkrétní případy, kdy je či není možné „obejít“ zákaz ORUKO.

Jak konstatuji v páté kapitole, mezi předpoklady volného pohybu zboží patří zákaz cel, opatření s rovnocenným účinkem clům, kvantitativních omezení, opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením a zákaz daňové diskriminace. Největším problémem zůstává předpoklad zákazu opatření s rovnocenným účinkem

kvantitativním omezením a jeho definování, a to zejména k jeho nejednoznačné povaze (a tedy snaze členských států jej často obcházet). První vymezení přichází v roce 1970 přijetím směrnice Komise 70/50 EHS, která uvedla demonstrativní výčet ORUKO a začala rozlišovat mezi opatřeními diskriminačními a opatřeními obecné povahy. Opatření obecné povahy se aplikují stejně na výrobky dovezené i domácí a jsou nepřipustná jen tehdy, *pokud jsou v nepoměru ke svému účelu či pokud stejného cíle, k němuž jsou přijata, je možno dosáhnout jinými způsoby s menším omezením obchodu.* V roce 1974 přichází ESD s úpravou vymezení pojmu ORUKO dosud stanovené směrnicí 70/50 (tzv. dassonvillská definice). Za zakázané omezení považuje *všechna obchodní pravidla upravená právem členských států, která přímo nebo nepřímo, skutečně nebo potenciálně brání obchodu mezi členskými státy.* Nastává situace, kdy je tato definice aplikována široce a není přihlíženo na rozdíl mezi diskriminačními a nediskriminačními opatřeními. Dále nebyl brán dostatečný zřetel na skutečnost, že napadená opatření se mohou vztahovat na všechno zboží obecně a mohou být opodstatněná z hlediska veřejného zájmu v členských státech. Posun ve smýšlení ESD nastává o 4 roky později, kde se v rozsudku z roku 1978 (známý rozsudek Cassis de Dijon) objevuje tzv. pravidlo rozumu. Tzn. opatření obecného dopadu, která nemusí znamenat ORUKO, jsou-li nutné k ochraně kategorických požadavků členských států spadajících do oblasti tzv. veřejného zájmu. Posléze ještě ESD doplnil toto rozhodnutí o princip vzájemného uznávání, kde bez řádného důvodu se nesmí bránit tomu, aby zboží vyrobené a šířené v souladu s právem jednoho členského státu EU mohlo být uvedeno na trh jiného členského státu. Tento judikát spolu s dassonvillskou definicí vedl k situaci, kdy se stále více obchodníků dovolávalo zákazu ORUKO stanoveného Smlouvou. Opět tedy bylo načase přistoupit ke změně rozhodování ESD, které vyvrcholilo o 13 let později, roku 1991 (rozsudek Keck a Mithouard). ESD ve svém rozhodnutí připustil regulaci trhu, pokud platila jednotná pravidla pro všechny výrobky, a jednalo se o úpravy týkající se vlastního prodeje výrobků dopadající na všechny výrobky bez rozdílu. Byl-li však obsahem vnitrostátních předpisů požadavek určitého přizpůsobení výrobku domácím podmínkám, nadále se jednalo o zakázané ORUKO. Tento systém v rozhodování platí dodnes. Rozlišují se diskriminační a nediskriminační opatření, opatření týkající se vlastností výrobků a vlastností prodeje. V rámci vlastností prodeje se ale trh setkává s novými omezeními nazvané omezení použití. Zde vždy záleží na konkrétním případě, zda-li tato omezení jsou sto bránit volnému pohybu zboží nebo mohou být oprávněná na základě bezpečnosti.

V poslední šesté kapitole jsou shrnuta veškerá přípustná omezení trhu, která se vyvíjela spolu s judikaturou, omezení dovolená článkem 30 SES, povolená omezení se souhlasem Komise a omezení pohybu zbraní, střeliva a válečného materiálu, na něž se vztahuje zvláštní režim.

Téma této práce samo určilo její strukturu, ve které bylo čerpáno převážně z judikátů Evropského soudního dvora. Toto téma nenabízí možnost výzkumu, a proto zde nejsou uvedeny žádné tabulky a z nich odvozené grafy. Nabízí však možnost velmi podrobné analýzy rozsudků Evropského soudního dvora, přičemž takto získané poznatky považuji za největší (a z hlediska zpracování práce i nejobtížnější) přínos práce, neboť kapitola o volném pohybu zboží je zejména tvořena z citovaných úryvků judikátů zveřejněných na oficiálních stránkách Evropského soudního dvora. Citace jsou získány z originálního znění v anglickém jazyce, protože český autorizovaný překlad většiny z použitých judikátů neexistuje. Kapitola o dovolených omezeních ze zákazu ORUKO je stejně jako předchozí kapitola tvořena pomocí judikatury, a navíc je zde hlavním pramenem Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství. Je zřejmé, že práce si neklade za cíl vyčerpávající přehled a rozbor ORUKO, jednak vzhledem k tomu, že její rozsah je omezený a jedná se i interdisciplinární téma, ale i vzhledem k tomu, že vymezení pojmu ORUKO se v čase stále vyvíjí v návaznosti na judikaturu Evropského soudního dvora. Domnívám se nicméně, že se v práci podařilo zachytit podstatu svobody volného pohybu zboží a vymezit (mnohdy obtížně pochopitelné) náhledy ESD na její dovolené omezení.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ADÁMKOVÁ, V. *Vnitřní trh Evropské unie*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. 60 s. ISBN 80-245-0056-6
2. DUŠEK, J. *Historie a organizace evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2007. 343 s. ISBN 987-86708-32-4
3. EVROPSKÁ KOMISE. *Zamezení překážkám obchodu na vnitřním trhu*. Lucembursko : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2008. 12 s. ISBN 978-92-79-09927-4
4. EVROPSKÁ KOMISE. *Volný pohyb zboží – Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravujících volný pohyb zboží*. Lucemburk : Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. 43 s. ISBN 978-92-79-13473-9
5. JANATKA, F., aj. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU*. Praha : ASPI Publishing, s. r. o., 2004. 296 s. ISBN 80-7357-006-8
6. JANDOVÁ, K., NEDĚLKA, M., TAIŠL, J. *Evropská unie blíže podnikatelům*. Praha : Centrum pro evropskou integraci při Hospodářské komoře ČR, 2005. 62s.
7. KÖNIG, P., LACINA, L., PŘENOSIL, J. *Učebnice evropské integrace*. Brno : Barrister & Principal, spol. s r. o., 2006. 414 s. ISBN 80-7364-022-8
8. KŘEPELKA, F., SKŘIVÁNKOVÁ, K. *Právo Evropské unie*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. 78 s. ISBN 978-80-210-4431-9
9. KUBEČKOVÁ, M., DRASTÍKOVÁ, J. *Bariéry podnikání na vnitřním trhu EU*. Ostrava : Vysoká škola báňská, 2008. 107 s. ISBN 078-80-248-1903-7
10. ONDŘEJ, J., PLCHOVÁ, B., ABRAHÁM, J., PULGRET, M. *Ekonomické a právní aspekty podnikání v Evropské unii*. Praha : C. H. Beck, 2007. 348 s. ISBN 978-80-7179-558-2
11. OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BAMBAS, J. *Judikatura evropského soudního dvora*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 341 s. ISBN 80-86898-49-0
12. *Podnikání bez bariér*. Praha : Hospodářská komora České republiky, 2008. 35 s.
13. POMAHAČ, R. *Evropské právo*. Praha : Univerzita Karlova, 2003. 203 s. ISBN 80-246-0576-7
14. SVOBODA, P. *Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie*. Praha : C. H.

- Beck, 2003. 238 s. ISBN 80-7179-815-0
15. SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva..* Praha : C. H. Beck, 2004. 236 s. ISBN 80-7179-857-6
 16. TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P. *Evropské právo.* Praha : C. H. Beck., 1999. 915 s. ISBN 80-7179-113-X
 17. TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy.* 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2004. 306 s. ISBN 80-7201-478-1
 18. TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy.* 6. vydání. Praha : Leges, 2010. 304 s. ISBN 978-80-87212-60-8
 19. Úplné znění : *Evropské právo základní dokumenty.* Sagit, a.s. v Ostravě 2009. 240 s. ISBN 978-80-7208-763-1
 20. URBAN, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění.* Praha : Linde Praha, a. s., 2002. 247 s. ISBN 80-7201-330-0
 21. ZLÝ, B. *Základy teorie integračních procesů.* Ostrava : Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2004. 106 s. ISBN 80-248-0657-6

Elektronické zdroje

1. *Businessinfo.cz* [online]. 1997, poslední revize 2010 [cit. 15. listopadu 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz>>.
2. *CURIA* [online]. 1997, poslední revize 2010 [cit. 17. listopadu 2010]. Dostupné na WWW: <<http://curia.europa.eu>>.
3. *Eur-lex* [online]. 27 Zář 2010, poslední revize 27 Zář 2010 [cit. 21. října 2010]. Dostupné na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.
4. *Europa* [online]. 1995, poslední revize 2010 [cit. 4. září 2010]. Dostupné na WWW: <<http://europa.eu/>>.
5. *Euroskop* [online]. 2005, poslední revize 2008 [cit. 7. září 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz>>.
6. *Evropský parlament* [online]. 2006, poslední revize 2009 [cit. 27. prosince 2010]. Dostupné na WWW: <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/intro/article_7138_cs.htm>.
7. *Finance* [online]. 2000, poslední revize 2010 [cit. 28. prosince 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.finance.cz>>.
8. *Informační systém pro aproximaci práva* [online]. 2009, poslední revize 2011 [cit. 1. února 2011]. Dostupné na WWW: <<http://isap.vlada.cz>>.

9. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002, poslední revize 2010 [cit. 22. září 2010]. Dostupné na WWW: <[http:// www.europeum.org](http://www.europeum.org)>.
10. *Nakladatelství Sagit* [online]. 1996, poslední revize 01. 05. 2004 [cit. 7. září 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.sagit.cz>>.

Seznam zkratk

- Benelux - společenství Belgie, Nizozemska, Lucemburska
- CEN - Evropský výbor pro standardizaci
- CENELEC - Evropský výbor pro elektrotechnickou standardizaci
- EHS - Evropské hospodářské společenství
- ESD - Evropský soudní dvůr
- ESUO - Evropské společenství uhlí a oceli
- ETSI - Evropský ústav pro telekomunikační normy
- EU - evropská unie
- Euratom - Evropské společenství pro atomovou energii
- HMU - Hospodářská a měnová unie
- JEA - Jednotný evropský akt
- ORUC - opatření s rovnocenným účinkem clům
- ORUKO - opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením
- SES - Smlouva o založení evropského společenství
- SEU - Smlouva o založení evropské unie
- ZVO - zóna volného obchodu